

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

katedra psychologie

Bakalářská práce

**Toskové a Gegové v Albánii a etnické cítění
albánských komunit v okolních státech**

Miloš Jodas

© 2016 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Miloš Jodas

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Toskové a Gegové v Albánii a etnické cítění albánských komunit v okolních státech

Název anglicky

Tosks and Ghegs in Albania and ethnical identity of Albanian communities in neighboring countries

---

Cíle práce

Cílem práce je odpověď na výzkumnou otázku, vysvětlení rozdílů mezi severem a jihem Albánie z etnického hlediska, popsání současného etnického cítění Albánců

Výzkumná otázka: Tvoří Albánci stejné etnonymum, avšak rozdílný národ?

1. Vnímají Albánci jako krajanů i Albánce v sousedních zemích a naopak?
2. Lze vnímat jistá napětí v albánské společnosti, zejména v etnonymické rovině (Toskové, Gegové)?
3. Jak se liší albánská kultura na severu, na jihu a v centrální části Albánie?

Metodika

Práce bude vycházet především z výsledků střednědobého terénního výzkumu a materiálu získaného z lokalit, kde žije albánská menšina. Důraz bude kladen především na kvalitativní metody navazující na sekundární (hlavně statistické) údaje.

Doporučený rozsah práce

cca 50 stran

Klíčová slova

Albánie, Balkán, etnicita, národ, Toskové, Gegové, Velká Albánie, menšiny

---

Doporučené zdroje informací

Dean S. Rugg. Communist Legacies in the Albanian Landscape. Geographical Review, Vol. 84, No. 1 (Jan., 1994), pp. 59-73

de Rapper, Gilles Do Ghegs and Tosks exists? The north/south division in Albania and its interpretations ISSN: 07557809 [online]. © 2004

Gumbel, Andrew Tribal tension splits Albania in two ISSN 09519467 [online]. © 1997

HORKÝ, Petr, NÁPLAVA, Miroslav; Albánie – Kráska se špatnou pověstí. Nakladatelství JOTA, Praha 2012, 292 s. ISBN 978-80-7217-834-6

HRADEČNÝ, Pavel, HLADKÝ Ladislav. Dějiny Albánie. Nakladatelství Lidové Noviny, Praha 2008, 720 s. ISBN 9788071069393

Jane C. Sugarman. Imagining the Homeland: Poetry, Songs, and the Discourses of Albanian Nationalism. Ethnomusicology, Vol. 43, No. 3 (Autumn, 1999)

Moosmüller, S., Granser, T. The spread of Standard Albanian: An illustration based on an analysis of vowels ISSN: 09543945 [online]. © 2006

Předběžný termín obhajoby

2015/16 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. PhDr. Ing. Petr Kokaisl, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra psychologie

Elektronicky schváleno dne 23. 2. 2016

PhDr. Pavla Rymešová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 23. 2. 2016

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 07. 03. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci „Toskové a Gegové v Albánii a etnické cítění albánských komunit v okolních státech“ jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 14. 3. 2016

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval doc. Ing. PhDr. Petru Kokaislovi, Ph.D. za vedení této bakalářské práce, podnětné rady, metodické vedení práce a za možnost účasti na projektu Pestrá Evropa. Dále bych rád poděkoval všem respondentům výzkumu.

Toskové a Gegové v Albánii a etnické cítění albánských komunit v okolních státech

---

Tosks and Ghegs in Albania and ethnical identity of Albanian communities in neighboring countries

Souhrn

Práce se zaměřuje na dvě hlavní témata:

- I. Prvním je popis Tosků a Gegů v Albánii, jejich situace v minulosti i současnosti. Zaměří se na porovnání obou etnik v rovině historické, politické, náboženské i kulturní. Práce bude vycházet jak z odborné literatury, tak z výpovědí respondentů ze severní, jižní i střední části Albánie. Cílem úvodu praktické části práce je určit, zda lze vnímat sociální napětí mezi Tosky a Gegy nebo jestli toto rozdělení už není tolik významné a jde spíše o konstrukt.
- II. Druhým tématem je porovnání Albánců v širší regionální rovině. Cílem je zjistit, jestli komunity Albánců v sousedních zemích Albánie (s primárním zaměřením na komunitu Albánců v Makedonii) tvoří homogenní národ Albánců, nebo jestli tvoří samostatné celky bez pocitu sounáležitosti.

Summary

The thesis has two main goals.

- I. The first one is to describe Tosks and Ghegs in Albania, their situation from the past till nowadays. The thesis will focus on comparing the two main ethnic groups in the plane of historical, political, religious and cultural. Bachelor thesis will be based both from literature and from testimony of the respondents from the northern, southern and central part of Albania. The aim of the introduction of practical part is to determine whether it is possible to perceive social tensions between Tosks and Ghegs or whether this division is no longer so important, and it is rather a construct.

- II. The second issue is to compare the Albanians In the wider regional level. The aim is to determinate whether the Albanians communities in the neighboring countries (especially Albanians minority in the Republic of Macedonia) of Albania creates a homogeneous nation of Albanians or if it consists of separate units without the feeling of belonging wider.

Klíčová slova:

Albánie, Balkán, etnicita, Makedonie, Toskové, Gegové, Velká Albánie

Keywords:

Albania, Balkan, ethnicity, Macedonia, Tosks, Gheghs, The Great Albania

Obsah

1. ÚVOD	11
1.1 Zdůvodnění přínosu práce	12
2. CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÁ OTÁZKA	13
3. METODOLOGIE	15
3.1. Adekvace metod	15
3.2. Lokace terénního výzkumu	17
3.3. Pasportizační údaje respondentů	19
3.3.1. Respondenti na území Albánie	19
3.3.2. Respondenti na území Makedonie	21
4. LITERÁRNÍ REŠERŠE	25
5. TEORETICKÁ VÝCHODISKA	29
5.1. Konstruktivistická a primordialistická teorie, modernismus	29
6. VLASTNÍ PRÁCE	31
6.1. Dějiny Albánie	31
6.1.1. Počátky albánské historie	31
6.1.2. Albánie mezi 19. stoletím a druhou světovou válkou	33
6.1.3. Albánie v izolaci během vlády Envera Hodži	34
6.1.4. Současná Albánie	35
6.2. Toskové a Gegové	35

6.2.1. Vzájemné vnímání Tosků a Gegů	36
6.3. Stručné dějiny Makedonie a Albánců v Makedonii	37
6.3.1. Zvyky a tradice	39
6.4. Politika	41
6.4.1. Politika v Albánii	41
6.4.2. Politické aktivity makedonských Albánců	43
6.5. Náboženství	46
6.5.1. Náboženská situace v Albánii	46
6.5.2. Náboženská situace v Makedonii	47
6.6. Jazyk	49
6.6.1. Jazykové varianty v Albánii	49
6.6.2. Jazyk a školství v Makedonii	51
7. ZÁVĚR	54
8. POUŽITÉ ZDROJE	58
8.1. Literatura	58
8.2. Internetové zdroje	58

Seznam obrázků, tabulek a grafů

Obrázek 1 – Přibližný plán cesty po Albánii _____	18
Obrázek 2 – Populace Albánců v Makedonii _____	19
Obrázek 3 – Vývoj hranic Albánie během let 1939 – 1944 _____	34
Obrázek 4 – Jazykové rozdělení Albánie a blízkých území. _____	50
Tabulka 1 – Respondenti na území Albánie _____	21
Tabulka 2 – Respondenti na území Makedonie _____	24
Tabulka 3 – Porovnání albánštiny a makedonštiny _____	52
Graf 1 – Etnické složení obyvatelstva Makedonie (2002) _____	38
Graf 2 – Vývoj počtu Albánců v Makedonii _____	44
Graf 3 – Náboženská příslušnost Albánců _____	46
Graf 4 – Náboženství v Makedonii _____	48

1. Úvod

Bakalářská práce je členěna na několik částí. Nejprve budou jasně stanoveny výzkumné otázky a cíl práce spolu s metodikou. Následuje exkurz do konceptů nacionalismu a teoretická východiska související s tematikou. V kapitole vlastní práce bude představen uskutečněný výzkum doplněný o historické souvislosti. Výsledky této bakalářské práce budou shrnuty v jejím závěru.

Albánská republika je středomořský stát jihovýchodní Evropy na Balkánském poloostrově, ve kterém žijí necelé tři miliony obyvatel. Většinu tvoří Albánci, kteří se dělí na Tosky a Gegy. Toskové žijí na jihu Albánie, Gegové na severu. Z náboženského hlediska jsou Toskové většinou muslimové (80 %), z toho asi 2 % bektašové¹, zbytek tvoří ortodoxní křesťané 20 %. Gegové jsou ze 69 % muslimové sunnitě a 10–30 % tvoří katolíci.

Tato práce se zaměřuje na zjištění toho, zda existuje rozdělení Albánců na tyto dvě subetnika, nebo zda jde o uměle vytvořený konstrukt, který v současnosti nehraje v každodenním životě Albánců velkou roli. Dalším tématem je porovnávání albánského obyvatelstva v Albánii s početnými albánskými menšinami v okolních státech s největším zaměřením na Makedonii, kde žije zhruba půl milionu Albánců. Přitom soužití Albánců a Makedonců nebylo vždy bezproblémové a zapříčinilo značně vyhrocené situace, hraničící s občanskou válkou. V prvním a druhém ročníku studia na ČZU autor spolu s výzkumným týmem prováděl kvalitativní výzkum nejprve na území Albánie, později v Makedonii. V jistých částech práce navazuje na články výzkumného týmu z projektu Pestrá Evropa, které dále vhodně rozšiřuje. Předkládaná práce se věnuje široké škále témat, neklade si však za cíl témata beze zbytku vyčerpat, což by ani nebylo v možnostech

---

¹ Stoupenci tohoto islámského mystického súfistického bratrstva se zasloužili o to, že islám se v Albánii hlouběji zakořenil. Bektašové dokázali propojit křesťanské tradice a šiitské tradice v jedno všelidové náboženství. Bektašismus se vyznačuje tolerancí vůči nevěřícím muslimům, uvolněným přístupem k ortodoxním islámským tradicím (povolili pití alkoholu, ramadánový půst se zkrátil z měsíce na pouhé tři dny a snažili se o zrovnoprávnění mužů a žen). – HRADEČNÝ, Pavel; HLADKÝ, Ladislav., *Dějiny Albánie*, s. 154–155

rozsahu předkládané práce. Geograficky je tedy práce zaměřena na území Albánie a Makedonie.

1.1 Zdůvodnění přínosu práce

Důležitost regionu jihovýchodní Evropy a Balkánu obecně vyšla najevo o to více, když naplno vypukla současná migrační vlna. O tom, že Balkán má v Evropě své místo svědčí i fakt, že se všechny země regionu snaží o co nejrychlejší integrační proces v rámci Evropské unie. V červnu roku 2009 získala Albánie status kandidátské země EU. V současnosti jsou kandidátské země EU včetně již zmíněné Albánie i Srbsko, Černá Hora a Makedonie. Začátkem února 2016 podala do EU přihlášku i Bosna a Hercegovina. Členství těchto zemí však rozhodně není záležitostí příštích dnů či měsíců, vyžaduje značné reformy v politické a právní oblasti. Hovořit lze tak o členství výhledově v horizontu let.

Za narůstajícím počtem světových konfliktů stojí etnickopolitické důvody, ostatně tento fakt zmiňuje ve své knize Albánci a Makedonská republika (1991 – 2014) i Přemysl Rosůlek. „*Počet probíhajících etnopolitických konfliktů ve světě se od padesátých let 20. století do 90. let zdvojnásobil.*”² Celá oblast Balkánu je přitom vysoce citlivá a náchylná k etnickým konfliktům. Připomeňme si složitou otázku Jugoslávie a jejího rozpadu nebo otázku Kosova, jehož samotná existence dodnes vzbuzuje rozporuplné reakce nejen v politických kruzích. Výčet by mohl pokračovat. Vědecké zkoumání etnicity přispívá k jejímu hlubšímu pochopení a porozumění problematice daného regionu a obyvatelstva.

Na zahraniční pověsti Albánie a Albánců se bohužel negativně podepsaly předsudky či stereotypy naší společnosti v souvislosti s kriminalitou a rozšířenou migrací. Podobné výzkumy a vědecké výstupy tak mohou být jedním z možností, jak tato dogmata dekonstruovat.

---

² GURR, T. R. (1994): Peoples against States: Ethnopolitical Conflict and the Changing World System., In: ROSŮLEK, Přemysl. *Albánci a Makedonská republika (1991–2014)*, s. 55

2. Cíl práce a výzkumná otázka

Hlavním cílem práce je dát odpověď na následující výzkumné otázky:

Existuje rozdělení Albánců na Tosky a Gegy nebo jde o konstrukt, který v životě dnešních Albánců nehraje roli?

Má albánská komunita v Makedonii secesistické tendence?

Dílčí podotázky:

V čem tkví rozdíly mezi Tosky a Gegy?

Jaký je pohled Tosků na Gegy a naopak?

Můžeme se i v současnosti setkat u Albánců s krevní mstou?

Rozlišují se makedonští Albánci na Tosky a Gegy?

Existuje v Makedonii napětí mezi menšinou Albánců a většinou Makedonců?

První část předkládané bakalářské práce si klade za cíl osvětlit poměry v Albánii, zejména s problematikou Tosků a Gegů, dokumentovat, jak se měnilo postavení zmíněných subetnik v průběhu dějin a zejména jaké je dnes. Porovnání bude historické, politické, náboženské i kulturní. Práce bude vycházet jak z odborné literatury, tak z výpovědí respondentů ze severní, jižní i střední části Albánie, které autor spolu s výzkumným týmem nashromáždil během dvoufázového terénního výzkumu v Albánii.

Druhým cílem práce je porovnání Albánců v širší regionální rovině s primárním zaměřením na Makedonii, ve které žije početná Albánská menšina (zhruba 25 % obyvatel – kolem půl milionu lidí). Cílem je zjistit, jestli komunity Albánců v sousedních zemích Albánie tvoří homogenní národ Albánců nebo jestli tvoří samostatné celky bez pocitu sounáležitost. Dílčí otázkou je, zda má menšina v Makedonii separatistické tendence, zda

stále žije koncept tzv. *Velké Albánie*³. Nejvíce se bude autor věnovat právě problematice makedonských Albánců, protože v Makedonii probíhala druhá fáze terénního výzkumu. Po seznámení se základními fakty dojde k prezentaci a výkladu reprezentativních odpovědí dotazovaných. V závěru dojde k shrnutí výsledků práce.

---

³ Koncept tzv. *Velké Albánie* je iredentistická myšlenka na připojení okolních území Albánie, ve kterých je výrazná národní menšina Albánců.

3. Metodologie

Práce vychází především z výsledků střednědobého terénního výzkumu a materiálu získaného z lokalit, kde žije albánská menšina. Důraz je kladen především na kvalitativní metody navazující na sekundární (statistické) údaje. V této práci byly využity metody kvantitativní i kvalitativní. V této kapitole nejprve dojde ke zhodnocení kladů a záporů použitých metod a technik. Následovat bude bližší určení lokací terénního výzkumu a jejich zdůvodnění, včetně krátkého přiblížení respondentů pomocí pasportizačních údajů.

„Někteří metodologové chápou kvalitativní výzkum jako pouhý doplněk tradičních kvantitativních výzkumných strategií, jiní zase jako protipól nebo vyhraněnou výzkumnou pozici ve vztahu k jednotné, na přírodovědných základech postavené vědě.“⁴

3.1. Adekvace metod

Ke kvantitativním metodám patří především technika sběru sekundárních dat. Tím se rozumí četba knih či článků souvisejících s daným tématem a následné zpracování a porovnání získaných informací. Tu je nutné využít již před výzkumnou prací v terénu, aby na základě informací mohla být naplánována alespoň přibližná trasa a vyznačena místa, která chtějí výzkumníci navštívit⁵. Čím důkladnější je naplánování preferovaných míst před cestou, tím lepší vědecké poznatky výzkumník získá. Nejčastějším důvodem k vybrání lokality je jednoduše fakt, že v daném místě žije vysoké procento sledované skupiny. Mnohdy však získá badatel hodnotné informace i v lokacích, kde to teoreticky nepředpokládá. Více o lokalitách výzkumu v kapitole 3.2 *Lokace terénního výzkumu*.

Také se díky četbě – především zápisků z cest předešlých návštěvníků země, aktualitám na stránkách MZV⁶ – dá předejít častým chybám a nepříjemnostem. Sběr

---

⁴ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace.*, In: ROSŮLEK, Přemysl. *Albánci a Makedonská republika (1991–2014)*, s. 49 – 55.

⁵ Nebo je jejich navštívení z výzkumného hlediska nanejvýš nutné – např. etnografická muzea.

⁶ Ministerstvo zahraničních věcí.

sekundárních dat je nezbytný kvůli zjištění maximálního rozsahu informací potřebných k výzkumu. Největší výhodou této metody je její finanční nenáročnost (např. proti terénnímu výzkumu). Další velká výhoda je využití tzv. longitudinální analýzy.⁷ Hlavní nevýhodou (se kterou se v případě zájmu o Albánii velmi často setkáme) je, že autor knihy nebo článku ho nepsal za stejným účelem, jako ho výzkumník čte, a ten pak nemůže získat veškerá nebo konkrétní data, která by potřeboval. Nevýhodou je také nemožnost dodatečných otázek. Po uskutečnění výzkumné cesty do zahraničí dochází k dalšímu sběru sekundárních dat, a to především z důvodu lepší orientace v tématech, o kterých se během jednotlivých rozhovorů s respondenty hovořilo. Sběr dat podpoří výzkum také z kvantitativní stránky (data, tabulky apod.).

Druhá a zároveň nejdůležitější použitá metoda je dotazování (kvalitativní metoda). V práci bylo využito polostrukturovaných rozhovorů, které byly nejčastější. Tato forma rozhovorů má předem připravený rámec otázek, který je ovšem do značné míry volný. V průběhu rozhovoru jsou výzkumníkem v případě potřeby pokládány další doplňující otázky, podle toho jakým směrem se odpovědi dotazovaného odvíjejí. Z důvodu volné formy dotazování je možné, že rozhovor může víceméně řídit sám respondent. Ve chvíli, kdy respondent „*nakousne*“ téma, o kterém se badatel chce dozvědět víc, či o kterém doposud neslyšel, může začít pokládat další doplňující otázky. K zjištění co největšího množství informací pro výzkumníka, a pro respondentův příjemný pocit při rozhovoru je nutné, aby nebyl v případě „rozmluvení“ respondent přerušován a byla tak dodržena tzv. narativní priorita – podstata příběhu, kterou dotazovaný považuje za prioritní.

Výhodou polostrukturovaného rozhovoru je to, že výzkumník může zjistit další nové informace a bezprostředně se na ně zevrubně dotázat. Polostrukturovaný rozhovor je v tomto typu výzkumu preferovanější než strukturovaný právě z tohoto důvodu. Také dává dotazovanému větší volnost v možných odpovědích. Pro tuto práci byly rozhovory s Albánci vedeny převážně v angličtině⁸, což mohlo z jedné či druhé strany vést k jistým

---

⁷ Analýza, která nás může ve zkoumaném tématu dostat velmi hluboko do minulosti, jde o dlouhodobý rozbor problematiky.

⁸ S výjimkou jednoho albánského respondenta, který je studentem ČZU a ovládá český jazyk, který byl zároveň jazykem rozhovoru.

nedorozuměním nebo desinterpretaci. V Albánii je problémem najít respondenta, který ovládá anglický jazyk natolik, že dokáže diskutovat o složitější problematice, například o politice, náboženství atd. Docházelo však i k různému prolínání několika jazyků. Jeden z rozhovorů byl veden v jazyce, který obsahoval prvky jak jazyka českého, slovenského, tak i makedonského. I přesto došlo ke vzájemnému porozumění. Nevýhodou rozhovorů také může být snaha daného etnika o nekritickou glorifikaci vlastní skupiny a naopak odsuzující postoj ke skupině druhé. Při této metodě je největší nevýhodou to, že se nelze zeptat velkého vzorku lidí, ale jen omezeného množství⁹. Proto odpovědi nelze považovat za obecné pro celé etnikum. Naopak výhodou je možnost zjistit mnohé detaily a proniknout do hloubky zkoumaného fenoménu.

V Makedonii bylo obecně jednodušší setkat se s respondentem, který bude mluvit anglicky, nemuselo ani jít o mladého studenta. Také velké množství starších lidí umí další (světový) jazyk. Tím se Makedonie liší od Albánie, kde měl výzkumný tým s uplatněním angličtiny problém.

3.2. Lokace terénního výzkumu

V této kapitole dojde k upřesnění lokací, které byly vybrány pro dvoufázový terénní výzkum. Jak již bylo zmíněno v úvodu, během první fáze výzkumu se výzkumný tým vydal roku 2014 do Albánie, zejména do západní části země, která je méně hornatá a kde jsou nejdůležitější dopravní tahy. Hlavními body na cestě byla města Skhodra, přístavní město Drač, hlavní město Tirana, dále na jihu Vlora a Saranda.

V roce 2015 proběhla druhá fáze, v Makedonii. Pro účely výzkumu bylo nejvhodnější navštívit západní část Makedonie u hranic s Albánií a dále oblasti, které jsou Albánci hustě osídleny. Skopje, Tetovo, Gostivar, Debar...

V rámci výzkumu byla navštívena také jedna z nejdůležitějších politických (nyní vládních) stran v Makedonii. Strana se česky nazývá Vnitřní makedonská revoluční

---

⁹ To však nevylučuje zásadu, že čím více respondentů, tím lépe.

organizace – Demokratická strana makedonské národní jednoty¹⁰. Její současný předseda Nikola Gruevski je premiérem země. Navštíveno bylo sídlo strany v Bitole a rozhovoru se zúčastnil jeden z pracovníků stranického sekretariátu, sedmadvacetiletý Stefan.

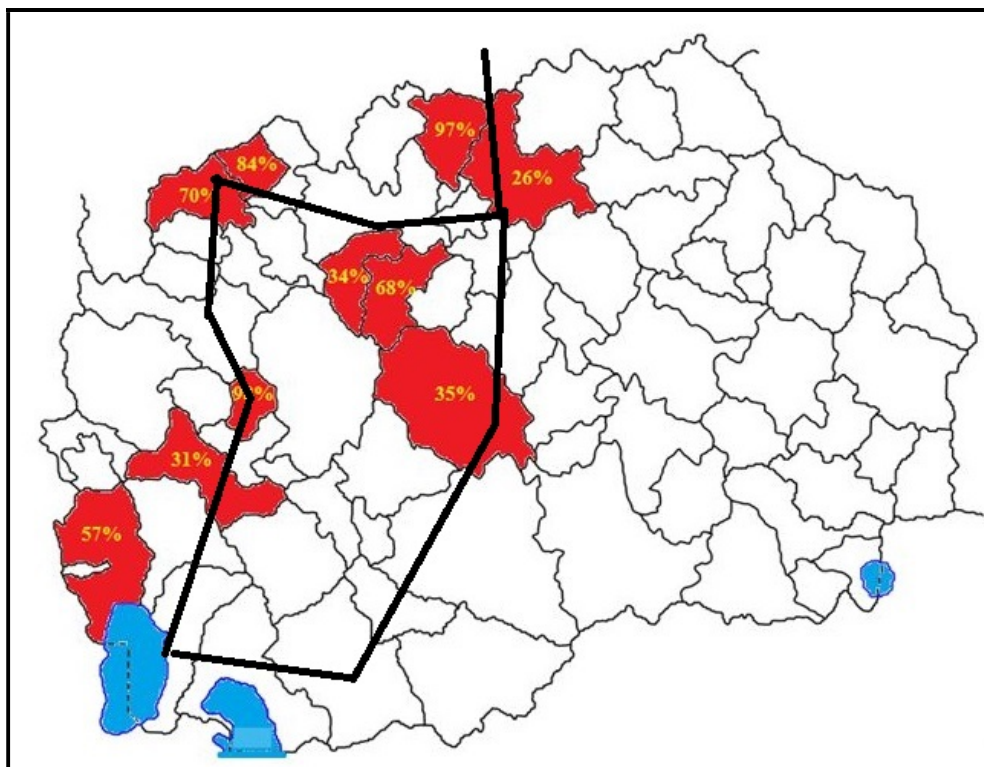
Obrázek 1 – Přibližný plán cesty po Albánii

Zdroj: <http://nubisnacestach.blogspot.cz/p/albanie.html>. Vlastní zpracování.

Dále v Bitole byla navštívena nová knihovna, kde mají knihy jak v makedonštině, tak albánštině. Rozhovor nám poskytl Alexander, který v knihovně pracuje. Alexander říká, že obě skupiny spolu vycházejí velmi dobře, věří, že mezi lidmi nejsou časté konflikty. Častěji vznikají problémy s dalšími etniky, jako jsou například Řekové. Alexander vidí zlepšení celkové situace Makedonie v připojení k NATO.

---

¹⁰ Makedonsky Vnatrešna Makedonska Revolucionerna Organizacija-Demokraska Partija za Makedonsko Nacionalno Edinstvo, VMRO-DPMNE.

Obrázek 2 – Populace Albánců v Makedonii

Červeně je vyznačena populace Albánců v Makedonii (nad 25 %) a přibližný plán výzkumné cesty.

Zdroje dat: Census of Population, Households and Dwellings in the Republic of Macedonia, dostupné z: http://www.stat.gov.mk/PrikaziPoslednaPublikacija_en.aspx?id=54, 2002. Vlastní zpracování.¹¹

3.3. Pasportizační údaje respondentů

K této podkapitole je třeba doplnit, že slouží pouze k prvotnímu seznámení s respondenty výzkumu. Některé pojmy a souvislosti, jejichž význam může být na první pohled nejasný, budou vyjasněny v dalších částech práce.

3.3.1. Respondenti na území Albánie

Prvním předpokladem byla snaha využít studenty z albánských univerzit, u kterých se má za to, že jednodušeji překonají jazykovou bariéru. Výzkumníky oslovený vzorek mladých lidí ve městě Skhodra se ale bohužel o tematiku příliš nezajímal nebo nechtěl odpovídat. To může svědčit o tom, že ani mezi studenty nemusí dojít vždy k úspěšnému

¹¹ Okresy s nejvyšším počtem Albánců v Makedonii: 98% Oslomej, 97% Lipkovo, 84% Tearce, 70% Tetovo, 68% Studeničani, 57% Struga, 35% Čaška, 34% Sopište, 31% Kičevo, 26% Kumanovo.

hledání respondentů. Proto byly velmi často informace získávány od průvodců navštěvovaných (především etnografických) muzeí a poskytovatelů ubytování. Zde docházelo často k získávání nových respondentů pomocí metody sněhové koule. Metodou sněhové koule je označován referenční výběr, který je vhodný pro zkoumání obtížně dostupných populací. Jde o nominování dalších osob pro výzkum těmi, kteří už ve výzkumu jsou. Aplikováním na tuto práci šlo o Albánce, kteří nominovali další Albánce, komunikující v angličtině a kteří k dané problematice měli co říci.

První respondentkou byla jednadvacetiletá **Dona**, která studuje na univerzitě ve Skhodře. Odpověděla velmi stroze, protože se o dané téma nezajímala. Věděla, že existují rozdíly, ale nic víc nám nesdělila. Ani sama sebe nedokázala do skupiny Gegů nebo Tosků přiřadit.

Další respondentka **Kristjana** byla také studentka, tentokrát dvaadvacetiletá, která patří mezi Gegy. Být na severu pro ni automaticky znamenalo být Geg. Jediný rozdíl je pro ni v jazyce.

Prvním mužským respondentem tohoto výzkumu byl **Albert Toka**. Albert je mladý Geg, který žije s rodinou ve Skhodře a pracuje jako zdravotní bratr. Sám o sobě říká, že je Geg, ale zároveň se považuje za hrdého Albánce. Má možnost přestěhovat se do Itálie, ale chce v Albánii zůstat a leckdy nesnadný život zde ovlivnit. Do Itálie jezdí na sezónní práce.

V etnografickém muzeu ve městě Kruje jsme se seznámili s **Viktorem Avoliou**. Ač pracoval v severní části Albánie, pochází z jižní části, konkrétně z města Saranda. Řadí se mezi Tosky. Díky tomu mohl poskytnout velké množství informací a popsat rozdíly mezi severem a jihem, které sám opravdu pociťuje.

V hlavním městě Tiraně byl proveden polostrukturovaný rozhovor s mladou průvodkyní v národní galerii **Yljonu Ylli**. Yljon se nepovažuje ani za Gega, ani za Toska, a to vzhledem k tomu, že žije ve střední části Albánie¹², ve které se toto rozdělení dle výpovědí respondentů příliš nevyužívá. Naopak dochází k prolínání kultur Gegů a Tosků. Yljon je muslimka, ale náboženství příliš aktivně nepraktikuje. Jistá rezervovanost a uvolněnost v praktikování víry je pro Albánii typická.

---

¹² Obecně se má za to, že střední část Albánie je vymezená městy Elbasan, Dures a Tirana.

Respondentem pocházejícím z jihu Albánie, konkrétně z města Ksamil byl učitel **Alexandr**. Alexandrovi je okolo padesáti let a žije se svou ženou a třemi dcerami, kterým by nedovolil provdat se za Gega. Pro starší lidi je rozdělení na Tosky a Gegy mnohem důležitější než pro mladší generaci.

Následují dva respondenti albánského původu, se kterými nebyl rozhovor veden v Albánii, ale v České republice. Prvním je **Ben Dida**. Ben byl v době rozhovoru již třetím rokem studentem ČZU. Jako město svého původu označuje Prištinu, hlavní město nezávislého státu Kosova. Na nezávislost Ben klade velký důraz. Má také silné vazby na Albánskou republiku a označuje se za Gega.

Druhým je **Erik Demi**, též student České zemědělské univerzity. Narodil se na území ČR a považuje se spíše za Čecha, jezdí však pravidelně do Albánie za příbuznými do Tirany, na které má rodina četné vazby.

JMÉNO	VĚK	MĚSTO PŮVODU	ETNICKÁ PŘÍSLUŠNOST
Dona	21	Skhodra	x
Kristjana	22	Skhodra	Geg
Albert Toka	22	Skhodra	Geg
Viktor Avolia	33	Saranda	Tosk
Yljon Ylli	24	Tirana	x
Alexandr	50-55	Ksamil	Tosk

Tabulka 1 – Respondenti na území Albánie

Vlastní zpracování

3.3.2. Respondenti na území Makedonie

Prvním respondentem byl Makedonec **Gligor Bozhinovski**, který pochází z hlavního města Skopje a pracuje jako průvodce v nově otevřeném muzeu. Gligorovi je 30 let a jako důkaz bezproblémového soužití Makedonců a Albánců uvádí svou práci, ve které pracují obě etnika bok po boku.

Dalším makedonským respondentem byl **Vančo**. Pochází ze Skopje, rozhovor s ním byl veden při návštěvě národního parku Pelister. Vančo studoval fyziku ve švédské

Uppsale, proto má možnost porovnat jak země na Balkáně, tak ostatní evropské národy. Jeho studium v zahraničí se velmi pozitivně projevilo na úrovni angličtiny.

Velice zajímavou respondentkou byla pětatřicetiletá **Lucie Besa Qamili**. Lucie je původem Češka, která konvertovala k islámu, vdala se za Albánce a společně žijí ve městě Saraj nedaleko Skopje. Lucie má 3 děti, které vychovává jako Makedonce albánského původu.

Albánského původu je také **Sedat Saidi**, kterému je 35 let a žije se svou rodinou u Canyonu Matka nedaleko Skopje. Sedat se živí tím, že převáží turisty na lodičkách po kaňonu a také jim poskytuje ubytování. Sedat se velmi rád podílel na výzkumu, protože má kladný vztah k Čechům a České republice. Se svým bratrem Ahmedem v roce 2012 natáčeli pro Českou televizi pořad Na cestě.

Luan Tresi je dvaatřicetiletý šéf kabinetu albánské strany – PDSH (Partia Demokratike Shqiptare). Strana sídlí v Tetovu, tedy ve městě, kde je albánská menšina početnější než makedonská majorita. Luan říká, že v Tetovu žije až 80 % Albánců, kteří chtějí dobře vycházet s ostatními obyvateli státu. K separaci a vytvoření Velké Albánie nevidí důvod.

Dalším Albáncem žijícím v Tetovu byl **Bashkim Halili**. Bashkimovi je 40 let a žije se jako překladatel na univerzitě. Jako jediný z respondentů vyjádřil hlubokou a upřímnou soustrast nad nedávnou násilnou smrtí dvou Čechů v Albánii.¹³

V Tetovu se výzkumníci také setkali se dvěma studenty architektury. S jednadvacetiletou **Nusejbou Hamiti** a čtyřiadvacetiletým **Gëzimem Osmanim**. Oba studenti jsou albánského původu. Gëzim je velmi tolerantní k oběma skupinám. V otázce vyvěšování národních vlajek se staví na stanu Makedonců. Říká, že když lidé žijí v Makedonii, tak mají vyvěšovat pouze makedonské vlajky a ne albánské, také ví, že absolutní většina Albánců s tímto názorem nesouhlasí.

Makedonskou respondentkou z Tetova byla dvacetiletá **Alexandra Noveska**. Alexandra studuje kriminalistiku na univerzitě v Tetovu. Ve třídě je jediná Makedonka, ostatní jsou Albánci. Jako jediná z celé skupiny svých přátel mluví albánsky. Albánské přátele má (převážně spolužáky), ale partnera by si v jejich řadách v žádném případě nevybrala.

---

¹³ V červenci 2015 došlo k loupežné vraždě dvou Čechů v albánských horách na severu země poblíž města Skhodra, incident zvedl v Albánii vlnu soustrasti, vrah se přiznal a byl odsouzen k doživotnímu trestu.

Ivan Saveski je dvacetiletý Makedonec a partner Alexandry. Ivan zastává radikální názory a tvrdí, že všechny Albánce nenávidí.

Dalším respondentem byl společný přítel Alexandry a Ivana Alexandr přezdíváný **Cale**. Calemu je 27 let a žije s bratrem a matkou v Tetovu. Cale stejně jako většina jeho přátel Albánce nenávidí. Vypráví velké množství příběhů, jak Albánci škodí Makedoncům (příběhy jsou těžko ověřitelné, např. vybombardování kostela nad Tetovem, bezdůvodné vraždění nevinných makedonských dětí, apod.). Cale tvrdí, že nechce s Albánci ani mluvit a dokládá to příkladem z úřadu, kdy si šel vyzvednout občanský průkaz a protože na úřadě byl Albánec, Cale si průkaz nevzal a už 4 roky ho nemá. Názorově se tedy Cale spolu s Ivanem velmi lišili od ostatních, umírněných respondentů.

Albánským respondentem z města Gostivar byl pětapadesátiletý **Afrim Beqiri**. Afrim říká, že ve městě žije až 90 % Albánců, 5 % Makedonců a 5 % Turků. Se všemi skupinami vychází bez problému. Jako většina obyvatel země si myslí, že problémy nevznikají mezi lidmi, ale mezi politiky.

Edi je třiatřicetiletý Makedonec pocházející z hlavního města. Říká, že má velké množství albánských přátel, ale albánsky neumí. Myslí si, že z důvodu oddělené výuky si za pár let už nebudou etnika vzájemně rozumět vůbec. Edi byl mile překvapený, když zjistil, že většina albánských respondentů oslovených výzkumníky nemá separatistické tendence a život ve společné zemi jim vyhovuje.

Jedním z nejzajímavějších respondentů se stal sedmnáctiletý **Ozxhan** z města Struga. Oxghan patří mezi Torbeše. Torbešové jsou makedonsky mluvící muslimové. Oxghan říká, že není Makedonec ani Albánec, je Torbeš pocházející z Makedonie. Největší populace Torbešů je podle něj ve vesnicích Lubuništa, Oktici, Borovec a Podgorci. Torbeše najdeme také v Kosovu.

Blagorodna Josifoska – Oděh je šedesátiletá Makedonka, která žije ve městě Ohrid. Blagorodna nemá problém s Albánci, její zaměstnankyně je Albánka a ženy spolu dobře vycházejí. Blagorodna je původním povoláním politoložka, která velmi aktivně působila v Bělehradě, pak se ale provdala za muslima (druhá část příjmení Oděh je jméno manžela) a s ním nyní žije v Makedonii.

Dalším příkladem dobrých vztahů mezi Makedonci a Albánci v Ohridu jsou dva respondenti **Mile** (Makedonec) a **Shama** (Albánec). Muži společně nejen pracují, ale jsou i dobrými přáteli.

Posledním respondentem byl pětapadesátiletý muž, který si výzkumníky sám našel, a když poznal, že jsou Češi, navázal s nimi rozhovor. Tento muž říká, že absolutní většina Makedonců (i Albánců) jsou hloupí, protože se upínají na západ a především Evropskou unii. On sám chválil českého prezidenta Zemana za orientaci na východ. Západ je prý zkorumpovaný a západní média neříkají pravdu.

Jméno	Věk	Město	Národnost
Gligor Bozhinovski	30 let	Skopje	Makedonec
Vančo	31 let	Ohrid	Makedonec
Lucia Qamili	35 let	Saraj	Česka provdaná za Albánce
Sedat Saidi	35 let	Canyon Matka	Albánc
Luan Tresi	32 let	Tetovo	Albánc
Bashkim Halili	40 let	Tetovo	Albánc
Gëzim Osmani	24 let	Tetovo	Albánc
Nusejba Hamiti	21 let	Tetovo	Albánka
Alexandra Noveska	20 let	Tetovo	Makedonka
Ivan Saveski	20 let	Tetovo	Makedonec
Cale	27 let	Tetovo	Makedonec
Afrim Beqiri	55 let	Gostivar	Albánc
Edi	33 let	Skopje	Makedonec
Ozxhan	17 let	Struga	Torbiš
Blagorodna Josifoska – Oděh	60 let	Ohrid	Makedonka
Mile	27 let	Ohrid	Makedonec
Shama	30 let	Ohrid	Albánc
Stefan	27 let	Bitola	Makedonec
Alexander	37 let	Bitola	Makedonec
x	55 let	Bitola	Makedonec

Tabulka 2 – Respondenti na území Makedonie

Vlastní zpracování

4. Literární rešerše

Existenci dvou hlavních etnických skupin v Albánii se ve svém článku „*Do Ghegs and Tosks exists? The north/south division in Albania and its interpretations*”¹⁴ zabývá francouzský spisovatel a člen Institut d'Ethnologie Méditerranéenne et Comparative Gilles de Rapper. De Rapper tvrdí, že rozdělení Albánců na Tosky (na jihu) a Gegy (na severu) je konstruktem západní literatury. Rozdíly především v jazyce, ale i v dalších oblastech jako je oblékání nebo sociální uspořádání, mezi severem a jihem zcela jistě existují. De Rapper upřednostňuje rozdělení obyvatel podle náboženství – tedy na muslimy a na křesťany.

Rozdílem mezi dvěma hlavními etnickými skupinami v Albánii se také zabývá Andrew Gumbel ve článku z roku 1997 „*Tribal tension splits Albania in two*”¹⁵. Rozdělení není podle Gumbela pouze geografické (podél řeky Shkumbin), ale také historické. Za druhé světové války byla převážná část toskské části Albánie okupována Řeckem, tedy vývoj probíhal jinak než ve zbytku země. Velký vliv na odlišný vývoj etnických skupin Tosků a Gegů měla také dlouholetá vláda komunistického diktátora Envera Hodži. Hodža byl Tosk a proto „svou stranu“ upřednostňoval. Dalším významným prezidentem po Hodžově smrti byl Sali Berisha, ten naopak patřil ke Gegům. Aby získal pro Albánců ze severu větší moc, velké množství obyčejných občanů zaměstnal na ministerstvech a dalších vysokých pozicích. Podle Gumbela je největší rozdíl mezi Tosky a Gegy v jazyce, Gegové podle něj mluví drsněji a méně sofistikovaně. Dalšími rozdíly jsou stupně vzdělanosti, náboženská tradice a celkové životní podmínky. Nejzajímavějším rozdílem, kterým se Gumbel zabývá, je kriminalita. Toskové pašují zbraně a ilegální imigranty přes Jaderské moře do Itálie. Zatímco Gegové se zabývají spíše černým obchodem s drogami

---

¹⁴ de RAPPER, Gilles. *Do Ghegs and Tosks exists? The north/south division in Albania and its interpretations*. [online] *Espace, populations, sociétés* 2004, ISSN 0755-7809. Lille: Université des sciences et techniques de Lille, U.E.R. de géographie, [cit. 2015-03-09] Získáno přes databázi: <http://www.scopus.com/>.

¹⁵ GUMBEL, Andrew. *Tribal tension splits Albania in two*. [online]. *Independent*. 6 March, 1997, ISSN 09519467. London, [cit. 2015-03-14]. Získáno přes databázi: <http://search.proquest.com.infozdroje.czu.cz/?accountid=26997>.

a cigaretami. Mají mnohem silnější pašerácké sítě a jsou napojeni na zahraničí – především na Kosovo. Gumbel přirovnává Gegy k Cosa Nostře v době největší slávy, funguje u nich totiž krevní msta, která se řídí Kanunem Leka Dukagjina, tedy zákoníkem popisujícím její pravidla. Většina Tosků krevní mstu odsuzuje.

Rozdíly v hlavních dialektech nejen v Albánii, ale také v Kosovu, se zabývají autoři a členové Rakouské akademie věd Sylvia Moosmüllerová a Theodor Granser v článku „*The spread of Standard Albanian: An illustration based on an analysis of vowels*”¹⁶. Spisovná albánština je poměrně nový jazyk, nynější kodifikovaná forma byla vyhlášena roku 1972. Za oficiální formu jazyka je tedy od doby vlády prezidenta Hodži považován toskitský dialekt. Moosmüllerová a Granser ve své studii sledují čtyři hlavní regiony, kde se albánsky mluví a snaží se najít hlavní rozdíly mezi danými dialekty. Ty jsou především v přízvukných samohláskách. Sledovanými regiony jsou: Jižní Albánie, Střední Albánie, Severní Albánie a Kosovo. Moosmüllerová a Granser došli k závěru, že kosovská albánština je odlišná od albánské. Uvnitř země se ale jednotlivé skupiny natolik navzájem ovlivnily, že nelze dospět k závěru, že vyhlášení spisovného jazyka vycházejícího z jižního dialektu, populaci na severu nějak výrazně negativně poznamenalo.

O rozdílech mezi albánskými subetniky – tedy Gegy a Tosky – českou veřejnost nejčastěji informuje ve svých reportážích pro Český rozhlas (a Českou televizi) zpravodaj a specialista na Balkán Alexander Tolčinský. Odlišnostmi mezi zmíněnými se zabývá například v reportáži „*Alexander Tolčinský: Velká Albánie do roku 2013?*”¹⁷ odvysílané roku 2010 na stanici ČRo 6. Tolčinský popisuje odlišný historický i náboženský vývoj a z nich vyplývající nynější vztahy. Zatímco Gegové usilují o vytvoření tzv. „Velké Albánie“ (území zahrnující mj. část Černé Hory, Makedonie, Srbska a Kosova), Toskové

---

¹⁶ MOOSMÜLLER, S., GRANSER, T. *The spread of Standard Albanian: An illustration based on an analysis of vowels*. [online] *Language Variation and Change*, Volume 18, Issue 02, (121-140). July 2006, ISSN: 09543945. Cambridge University Press [cit. 2015-03-14]. Získáno přes databázi: <http://www.scopus.com/>.

¹⁷ TOLČINSKÝ, A. *Velká Albánie do roku 2013?* [online], *Stanice: ČRo 6*. 4. listopadu 2010, Pořad: Názory a argumenty (archivováno) [cit. 2015-03-14]. Dostupné z http://www.rozhlas.cz/cro6/komentare/_zprava/alexander-tolcinsky-velka-albanie-do-roku-2013--806635

se na Gegy v jakémkoli státě dívají „skrz prsty“ a sjednocení nepřipadá v úvahu. Další reportáž „*Alexander Tolčinský: Toskové, nebo Gegové?*“¹⁸ odvysílaná tamtéž je zaměřena na politickou situaci. To, co Tosky a Gegy od sebe nejvíce odlišuje, jsou právě politické názory. Gegové patří převážně k Demokratické straně, zatímco Toskové jsou příslušníky socialistů (= postkomunistů) a to hlavně z důvodu toskského původu prezidenta Hodži.

Otázkou vývoje albánské menšiny v Makedonii se mimo jiné zabývá kniha *Dějiny Makedonie*¹⁹ z roku 2003 od Miroslava Kouby a Prof. PhDr. Jana Rychlíka, DrSc., dr. h. c. Jan Rychlík je přední český historik a odborník na moderní dějiny slovanských národů. Rychlík tvrdí, že soustředěné albánské menšiny vznikly díky náboženskému principu během nadvlády Osmanské říše, která vytvářela velké přesuny obyvatel z důvodu vytvoření islámských ostrůvků moci. Koncem 70. let 19. století se Albánci začali sjednocovat na základě společného jazykového základu, což je spojovalo s ostatními Albánci, kteří přijali pravoslaví nebo katolictví. Jako příčinu významných nepokojů v roce 2000 a 2001 vidí autor snahu západu aplikovat vlastní model demokracie do balkánského prostředí, které prošlo zcela jiným vývojem a jeho aplikace tedy není možná. Makedonci se obávali, že odtržení Kosova od Srbska by znamenalo jasný precedens, který by se mohl aplikovat i západní území Makedonie obývané z velké části etnickými Albánci. Napětí se uklidnilo až díky Ohridské rámcové dohodě z roku 2001.

Migrací albánského obyvatelstva Makedonie a vztahy mezi migranty a domácím obyvatelstvem se zabývá v článku *Migration, remittances and socio-cultural dynamics: the case of Albanians from the Republic of Macedonia*²⁰ autor Ivaylo Markov. Odborný článek pochází z Etnologického a folklórního institutu v rámci etnografického muzea v bulharské akademii věd v Sofii. Autor vysvětluje, že zejména v západních hornatých částech

---

¹⁸ TOLČINSKÝ, A *Toskové, nebo Gegové? Pořad: Názory a argumenty?* [online], *Stanice:*

ČRo 6 (archivováno). 24. ledna 2011. Pořad: Názory a argumenty (archivováno) [cit. 2015-03-14]. Dostupné z http://www.rozhlas.cz/cro6/komentare/_zprava/alexander-tolcinsky-toskove-nebo-gegove--841637

¹⁹ RYCHLÍK, Jan a Miroslav KOUBA. *Dějiny Makedonie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003. Dějiny států. ISBN 80-7106-642-7.

²⁰ MARKOV, Ivaylo. *Migration, remittances and socio-cultural dynamics: the case of Albanians from the Republic of Macedonia*. [online] *Journal of southeast European and Black Sea studies*. 2001, ISSN: 14683857 London, Frank Cass, cit. [2015-10-25]. Dostupné z databáze: <http://www.ebsco.com/>.

Makedonie existovala sezónní migrace po staletí. Převážně muži se věnovali zemědělství, pastevectví nebo keramice. Autor se domnívá, že migrace byla primárně způsobena větším výdělkem v Makedonii, než v horských částech Albánie. Po druhé světové válce došlo k otevřeným perzekucím Albánců na základě jejich odlišnosti (jazyk, národnost, náboženství). V 70. letech za éry Jugoslávie došlo k částečnému zrovnoprávnění a k přiznání větších kulturních a sociálních práv Albánců. Dnes se vyskytuje dvojí typ migrace, a to migrace celých rodin, nebo pouze mužů, kteří se v určitých intervalech opět vrací domů.

Situaci albánské menšiny v Makedonii se z historického, ekonomického a politického pohledu věnuje mj. autor Přemysl Rosůlek v knize *Makedonie*²¹ z roku 2008. Přemysl Rosůlek je balkanolog a politolog ze ZČU, který se dlouhodobě zabývá oblastí Makedonie. Otázce separatistických tendencí Albánců se věnuje zejména v kapitole Rebelující albánská menšina. Makedonská strana odmítala snahy Albánců o autonomii z roku 1992, Albánci na oplátku bojkotovali oficiální referenda a vytvořili si své vlastní, ilegální, kde účast přesáhla 90 %. Dalším velkým tématem dlouholetého sporu bylo terciární vzdělání Albánců. Zatímco během éry Jugoslávie makedonští Albánci hojně navštěvovali univerzitu v Prištině, po jejím uzavření se velká část učitelů přesunula do albánského Tetova, kde se snažili založit novou univerzitu. Dlouho dobu působila ilegálně, jako podzemní univerzita, až do jejího oficiálního uznání v roce 2004. Dalším z řady sporů, které jsou mezi Makedonci a Albánci, je oficiální počet Albánců v Makedonii. Autor vidí jako řešení dílčích problémů (politických, hospodářský, etnických atd.) Makedonie vstup země do EU a NATO.

---

²¹ ROSŮLEK, Přemysl. *Makedonie*. 1. vyd. Praha: Libri, 2008. Stručná historie států. ISBN 978-80-7277-342-8.

5. Teoretická východiska

5.1. Konstruktivistická a primordialistická teorie, modernismus

V této kapitole bude prostor věnován některým teoriím o národu a nacionalismu a jejich souvztažnosti k Albáncům.

Jedním z esenciálních přístupů je konstruktivismus Ernesta Gellnera, který v zásadě tvrdí, že nacionalismus není věcí přirozenou, ale že je předcházen vývojem a celospolečenskými změnami 18. a 19. století. Gellner se k národům a nacionalismu ve své stejnojmenné knize vyjádřil mj. takto: *„Je to nacionalismus, který plodí národy, a nikoli obráceně. Lze připustit, že nacionalismus používá dříve existujícího, dějinně zděděného množení kultur nebo kulturního bohatství, i když těchto kultur používá velmi výběrově, a většinou je radikálně přetváří. Mrtvé jazyky lze oživovat, tradice vynalézat, zcela fiktivní původy lze obnovovat. Ale tento aspekt nacionalistické horlivosti, který je kulturně tvořivý, plný fantazie, kladně vynalézavý, by neměl nikomu dovolit mylný závěr, že nacionalismus je náhodný, umělý, ideologický vynález, který by se nebyl uskutečnil, kdyby jen ti prokletí chvástavi evropští myslitelé nebyli smíchali tuto ideologickou várku dohromady a nevstříkli ji do krevního oběhu jinak zdravých politických obcí.“*²² To lze pozorovat i u albánského národního hnutí mezi lety 1881–1908, resp. albánské diaspory, které se snažilo získat pro Albánce žijící v Osmanské říši stejná práva, jako měli Srbové, Bulhaři či Řekové. K tomu se hodí další Gellnerova myšlenka: *„Národnostní pocit je hluboce zraňován porušováním národnostní zásady shody státu a národa; ale není zraňován stejně různými způsoby porušování této zásady. Nejsilněji se toto zraňování pocituje, jestliže vládcí a ovládaní jsou etnicky odlišní.“*²³

Další teorií modernistického pojetí nacionalismu je primordialismus. Primordialismus chápe národ a národnost jako přirozenou součást lidských dějin, je spíše

---

²² GELLNER, Ernest André. *Národy a nacionalismus*, s 68

²³ Tamtéž, s. 146

přístupem, než teorií.²⁴ Národy se podle něj vyvíjejí jako společenské jednotky, které mají společné atributy kulturní, jazykové, historické atd. Primordialismus však čelil po druhé světové válce logické vlně kritiky. Opakem k primordialismu je pak modernismus. Jak název napovídá, modernismus hlásá příslušnost k národnosti kvůli historickým, sociálním a společenským podmínkám, které nastaly až v moderní době. Národ a národní stát je tvořen nacionalismem, nikoliv naopak. E. Gellner patří ke klasikům modernismu.

V balkánském prostředí bývá často zmiňován etnický nacionalismus, ve kterém dochází k identifikaci pomocí krve. Přemysl Rosůlek se pozastavuje nad rolí nacionalismu na Balkáně a obtížnosti jasně ho zařadit do celoevropského měřítka: „*Hlavní teoretické koncepty nacionalismu jako fenoménu modernity, které byly formulovány v 70. a 80. letech 20. století, nejsou na prostředí Balkánu jednoduše adaptovatelné. Ve skutečnosti je nutné říci, že řada sociálních badatelů z řad balkanologů je přesvědčena, že nacionalismus na Balkáně měl vlastní vývojovou trajektorii a nekopíroval trendy charakteristické pro západní typ nacionalismu.*“²⁵ Mezi faktory, které odlišovali balkánský nacionalismus od toho evropského, bezesporu patřila nízká míra gramotnosti a celková ekonomická nerozvinutost regionu.

---

²⁴ HIRT, Tomáš. *Přehled základních tezí modernistického pojetí nacionalismu*. [online] *AntropoWeb*. 2007, (2–3) ISSN 1801-8793. Plzeň: Katedra Antropologických a historických věd při FF, ZČU v Plzni, [cit. 2016-02-20] Dostupné z: <http://www.antropoweb.cz/cs/prehled-zakladnich-tezi-modernistickeho-pojet>.

²⁵ ROSŮLEK, Přemysl. *Albánci a Makedonská republika (1991-2014)*, s. 40-41

6. Vlastní práce

6.1. Dějiny Albánie

6.1.1. Počátky albánské historie

V očích Evropanů byla Albánie často vnímána jako záhadná a neznámá země. Jedním z důvodů je jazyková výjimečnost Albánců, v rámci indoevropských jazyků nemá albánština žádný příbuzný jazyk a jedná se tedy o jazykový izolát. Přestože snahy o vytvoření samostatného národního státu sahají až do středověku, samostatná Albánie vzniká na konci roku 1912. To je také doba, kdy začala albánština být oficiálním jazykem. Do té doby osmanští Turci tvrdě potlačovali snahu Albánců o jejich národní uvědomění a potlačovali jejich identitu v rámci kurzu tehdejšího jednotného islámského ducha, který nedbal na identitu jednotlivých národů. Na území dnešní Albánie existovala již v prvním tisíciletí př. n. l. svébytná domácí kultura nejstarších historicky známých obyvatel tohoto místa – starověkých Ilyrů (konkrétně kmene Albanů), která byla do značné míry ovlivňována řeckou, helénistickou a nakonec římskou civilizací. Ve třetím století se v Albánii začíná rozšiřovat křesťanství a po rozpadu Římské říše má Albánie pro Byzantskou říši mimořádný strategický význam. V Albánii dodnes najdeme řadu antických památek, například ruiny starověkého města Butrint²⁶ nebo antický komplex Apollonii.

V průběhu 6. století napadají Slované Byzantskou říši, usazují se i na území Albánie, někteří obyvatelé Albánie utekli, ale ostatní byli schopni se Slovany vzájemného soužití, což mělo za následek asimilaci ze strany domorodého obyvatelstva. Pro budoucí utváření demografických poměrů na území Albánie měly zásadní význam etnotvorné procesy, které se odehrály v nepřístupných horských oblastech severní Albánie a v přilehlých částech dnešního Kosova a jihovýchodní Černé Hory. V tomto prostoru našla útočiště před slavizací (poslovanšťování) významná část původní starobalkánské populace, jak Ilyrů, tak obyvatel románského původu. Zde v průběhu následujících staletí proběhly proměny, které vyústily v přetavení těchto předslovanských etnických skupin v nová středověká etnika.

---

²⁶ Butrint je zapsán na seznam světového kulturního dědictví UNESCO.

Většina odborníků dnes soudí, že Ilyrové jsou předky Albánců a že Albánci tudíž představují původní etnikum v západních a centrálních částech Balkánského poloostrova. Pro albánskou veřejnost je myšlenka ilyrskoalbánské kontinuity dogma a tvoří jeden ze základních pilířů jejich národní identity. Jedním z pádných argumentů pro toto tvrzení je archeologický materiál tzv. komanské kultury z 6.–8. století v severní Albánii, který lze interpretovat jako spojující mezičlánek mezi pozdní starověkou kulturou ilyrskou a raně středověkou kulturou albánskou. O teorii Ilyrského původu Albánců se vyjadřuje i významný český albanolog Pavel Hradečný: „*Tezi o ilyrsko-albánské kontinuitě je možno na závěr tohoto výkladu označit za zřejmě nejadekvátnejší a nejuvěřitelnější interpretaci procesu etnogeneze Albánců. Současně je třeba mít trvale na zřeteli, že se jedná o hypotézu (byť nejpravděpodobnější), kterou nebude možno s ohledem na absenci psaných dokumentů, nedostatečný stupeň poznání ilyrského jazyka a omezenou vypovídací schopnost archeologického i etnografického materiálu s definitivní platností a se stoprocentní jistotou nikdy dokázat.*“²⁷

V 15. století došlo k osmanskému vpádu, který proslavil největšího hrdinu proti-osmanského osvobozenického boje Albánců – Skanderbega. Skanderbeg je albánským národním hrdinou z města Krujë, v hlavním městě Tiraně dominuje jeho monumentální jezdecká socha. Osmanská nadvláda trvala téměř do 1. světové války. V době této nadvlády zde existovaly dva polonezávislé feudální útvary, což přispělo na přelomu 18. a 19. století k dotvoření dvou základních etnograficko-jazykových skupin - severní gegské a jižní toskské. Toskové ani Gegové netvořili homogenní celky, rozčleňovali se na množství podskupin, vzájemně se velice lišících. Nejvíce patrné to bylo na severu, kde se vedle městského obyvatelstva žijícího například ve Shkodër, vyskytovali obyvatelé z hor, žijící v patriarchálních rodově-kmenových podmínkách. Příznačným projevem roztržitosti albánského prostředí byla i absence jednoho ústředního albánského městského centra.

---

²⁷ HRADEČNÝ, Pavel, Ladislav HLADKÝ. *Dějiny Albánie*, s. 44

6.1.2. Albánie mezi 19. stoletím a druhou světovou válkou

V 19. století bylo v Albánii množství lokálních ozbrojených konfliktů při protestech proti osmanským hodnostářům. Jednou z organizací národního hnutí byla i Prizrenská liga. V této době už existovala koncepce albánské samostatnosti, kdy Gegové zaujali umírněnější postoj a chtěli se osamostatnit jen se souhlasem Turků, naproti tomu Toskové chtěli samostatnost i přes odpor Turků. Při řecko–turecké válce na konci 19. století se převážná většina Albánců – Gegů i Tosků, postavila na stranu Turků. Na počátku 20. století vrcholí albánské „Národní obrození“ a 28. listopadu 1912 Albánie vyhláší nezávislost. V čele vlády stál Ismail Qemal, tato vláda měla čistě regionální charakter a téměř nedocházelo k centralizaci.

O situaci v Albánii se jednalo na mnoha evropských konferencích, existovala varianta rozdělení území mezi okolní státy, ale nakonec zvítězila myšlenka samostatného albánského státu, kde hlavní slovo neměla albánská vláda, ale Mezinárodní kontrolní komise (MKK). Na post albánského knížete bylo mnoho kandidátů ze zahraničí, nakonec tam byl dosazen Wilhelm Wied, který si vybral za sídelní město Drač. Během první světové války zástupci MKK i Wied opouští Albánii. Zejména díky americkým snahám vyšla Albánie z poválečného uspořádání jako samostatný stát. Hlavním městem se stala Tirana. V meziválečném období fungoval v Albánii autokratický režim Ahmeda Zoga. Ten byl nejprve předseda vlády, později prezident a nakonec král Albánců. Zahraniční politiku orientoval na Itálii, místo na Bělehrad.

Když odmítl smlouvu s Itálií, která by znamenala faktické zřízení italského protektorátu, Zoga emigroval a pět měsíců před začátkem druhé světové války byla Albánie vojensky obsazena fašistickou Itálií. V této době přechodně existovala tzv. Velká Albánie, kdy se Albánie rozrostla o přilehlá, většinou Albánci obývaná území v Kosovu, v západní Makedonii a ve východních částech Černé Hory. Od spojeneckého vylodění v Itálii roku 1943, až po osvobození Albánie partyzány byla v zemi přítomna německá vojska. Partyzánské hnutí vzniklo za spoluúčasti albánské komunistické strany s výraznou vůdčí osobností Envera Hodži a roku 1944 zemi od nacistů osvobodilo. Enver Hodža mezi lidmi získal ohromnou oblibu a stal se uznávanou autoritou.

Obrázek 3 – Vývoj hranic Albánie během let 1939 – 1944

Zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Velk%C3%A1_Alb%C3%A1nie#/media/File:Map_of_Albania_during_WWII-CS.png/.

6.1.3. Albánie v izolaci během vlády Envera Hodži

Okamžitě po skončení bojů získala Hodžova Albánská strana práce moc a začala provádět komunistické reformy. Po druhé světové válce se hranice vrátila do předválečné podoby, protože s výjimkou Německa žádný stát Velkou Albánii neakceptoval. V současnosti tak žije mimo hranice Albánie více než třetina Albánců. Enver Hodža stál v čele země od konce druhé světové války až do své smrti roku 1985. Albánie ihned po druhé světové válce přerušila styky nejprve se západem, později s východním blokem (zejména po nástupu Chruščova k moci v SSSR) a nakonec i s Čínou. Enver Hodža mimo jiné prohlásil Albánii za první ateistickou zemi na světě s přísným zákazem praktikování jakéhokoliv náboženství. Roku 1968 dokonce vystoupila z Varšavské smlouvy na protest

proti okupaci Československa, čímž se ocitla v ještě větší mezinárodní izolaci. V této době mají Toskové lepší postavení než Gegové, protože Enver Hodža byl Tosk a toskský dialekt se stává státním jazykem. Mnoho respondentů uvádělo, že dodnes panuje přesvědčení o tom, že Toskové tíhnou spíše ke komunismu (volí socialistickou stranu), než Gegové (kteří volí častěji demokratickou stranu). V 70. letech 20. století se Albánie velmi obávala zahraniční intervence, Hodža tedy nechal vybudovat po celé zemi statisíce betonových bunkrů, které jsou často nasměrovány velmi chaoticky, například proti sobě nebo do moře. Mnoho se jich zachovalo do dnešních dob a tvoří jakýsi skanzen éry Envera Hodži.

6.1.4. *Současná Albánie*

Mezi lety 1990–1992, po pádu režimu Envera Hodži, se Albánie stává pluralitní demokracií. Proces vyrovnávání se s minulostí je však dlouhotrvající záležitostí. Albánie čelí problémům s korupcí, organizovaným zločinem, ale i krachem tzv. pyramidových fondů. Tyto fondy, do kterých uložilo mnoho Albánců své jmění, byly podvodem a v zemi způsobily rozsáhlé nepokoje. V roce 1997 v důsledku nepokojů padla vláda a o život přišlo dva až tři tisíce Albánců. Situaci se podařilo zvládnout až díky mezinárodním jednotkám, které v zemi zajistily pořádek.

Navzdory tomu, že Albánie měla na evropské poměry velmi vysokou porodnost, v devadesátých letech došlo ke zlomu a počet obyvatel Albánie začal klesat. Důvodem, který k tomuto jevu vedl, byla zejména rostoucí migrace (především ekonomičtí migranti). V dubnu 2009 se Albánie stala členskou zemí NATO, v červnu roku 2014 pak EU potvrdila Albánii status kandidátské země.

6.2. Toskové a Gegové

Albánce rozdělujeme na Tosky a Gegy. Jde o dvě etnografické skupiny, které od sebe odděluje řeka Skhumbin ve střední Albánii. Na sever od Skhumbinu jsou Gegové, na jih od řeky pak Toskové. Mají mnoho rozdílných znaků, někteří respondenti rozdílům mezi Tosky a Gegy nepřikládali velkou významnost, pro jiné naopak tvořila příslušnost k tomu či onomu etniku významný předpoklad pro pohled na reprezentanty subetnik. Mezi nejčastěji zmiňované rozdíly patří jazyk, náboženská příslušnost nebo rozdíly ve stylu života. Martin Surovčák shledal počátky rozdělení na Tosky a Gegy do dob řecko-římského vlivu. „*S největší pravděpodobností spadají prvopočátky diferenciace Tosků*

a Gegů už do raného středověku a úzce souvisejí s rozložením řecko-římských vlivů na Balkáně. (...). Na přelomu 18. a 19. století pak k diferenciačnímu procesu přispěla patrně i existence dvou pašalíků (osmanských správních jednotek), jednoho na severu s centrem ve Skadaru, druhého na jihu s centrem v Janině.²⁸ Ve střední části Albánie, v oblasti kolem měst Drač, Tirana a Elbasan se rozdílily mezi Tosky a Gegy smazávají.

6.2.1. *Vzájemné vnímání Tosků a Gegů*

Velká část Albánců má v sobě zakořeněný pocit, že mezi Tosky a Gegy existují kulturní i mentální rozdíly, ne každý respondent výzkumu však dokázal jasně odpovědět, v čem tyto odlišnosti spočívají. Může to být způsobeno mj. tím, že někteří Gegové se s Tosky vůbec nemusí setkávat, protože každá skupina žije v jiné části Albánie. Z následujících řádků bude patrné, jak se vzájemně vidí Toskové a Gegové, kteří měli na odlišnost obou subetniků názor. Ze zjištěných informací lze vyvodit, že Gegové sami sebe považují za upřímnější, přímější a drsnější, naopak Tosky považují za úlisnější, pragmatičtější, jejich chování se dá popsat rčením „*Kam vitér, tam plášt*“²⁹. Gegové Toskům méně důvěřují a báli by se jim sdělovat osobní informace, protože Toskové by byli schopni toho využít, tudíž je pro ně citové sblížení s Tosky vzácné, ale ne nemožné.

Podle lidí ze střední části Albánie jsou Toskové více otevření, jejich rodiny nejsou tak velké jako na severu Albánie, kde dle nich žijí menší rodiny více pohromadě kvůli tíživé ekonomické situaci (náročnost obživy v horách). Naproti tomu na jihu preferují neolokaci, kde žije každá rodina zvlášť což je způsobeno jejich lepšími ekonomickými podmínkami a prací v zahraničí (zasílání remitencí). Ohledně kultury tvoří každý kraj Albánie specifickou jednotku, kde rozdělení na Tosky a Gegy nehraje velkou roli.

Toskové na jihu vidí kulturní rozlišnost mezi Tosky a Gegy jako nepřekonatelnou propast. Naopak starší obyvatelé jisté rozdíly vnímají, například Alexandr, majitel kempu Ksamil na samém jihu Albánie, který uvedl, že by nechtěl, aby si jeho dcera vzala Gega především kvůli krevní mstě²⁹, kterou považuje za nesmysl a hloupost, ale také z dalších důvodů, jakými jsou např. rozdílné politické smýšlení či vzdělání.

---

²⁸ SUROVČÁK, Martin. *Základy albanistiky*, s. 60

²⁹ Krevní msta je pozůstatek zvykového práva, příbuzný zavražděného má právo a zároveň povinnost vraždu oplatit vlastní rukou. Podle mnohých se krevní msta dochovala v určitých horských oblastech na severu Albánie dodnes.

Toskové se mu zdají zdvořilejší a bohatší a Gegy vidí naopak jako hrubé a nevzdělané, výjimkou ale může být město Shkodra, které je univerzitní město.

„Krevní msta je v horách na severu stále aktuální.“

Albert, 22 let, Shkodra Geg

V následující části kapitoly je vhodnější členit odpovědi spíše podle věku respondentů, než podle příslušnosti k Toskům, Gegům nebo k obyvatelům střední části Albánie, protože se názory těchto skupin shodovaly. Názor další velké části respondentů výzkumu je takový, že rozdělení na Tosky a Gegy je neaktuální a dnes již nehraje ve společnosti velkou roli. Tento fakt podporují zejména mladí respondenti (zhruba do 30 let věku), kteří necítí napětí ani konfrontace obyvatel spojené s příslušností k Toskům nebo Gegům, nehledě na to, zda sami pocházejí ze severu, jihu, nebo centrální části Albánie.

Na čem se opět většina respondentů shoduje, je fakt, že daleko palčivější otázka než příslušnost k subetniku je politické smýšlení obyvatel a sympatie k politickým subjektům. To se projevuje zejména při volbách, kdy může dojít i k nepokojům. Nejkritičtější byla situace ve druhé polovině devadesátých let, kdy země nebyla daleko od občanského konfliktu. V posledních letech se však Albánie snaží přibližovat západním demokratickým principům a s nimi souvisejícím průběhem voleb. Boj proti korupci má zcela jistě návaznost na snahu Albánie začlenit se do Evropské unie, kam v roce 2009 podala formálně přihlášku a jejíž statut kandidátské země EU v roce 2014 potvrdila. Podrobněji se otázkou politiky bude práce zabývat v kapitole 6.4 *Politika*.

„Problémy mezi Tosky a Gegy dnes již nejsou, je to spíše otázka historie a popřípadě starých lidí.“

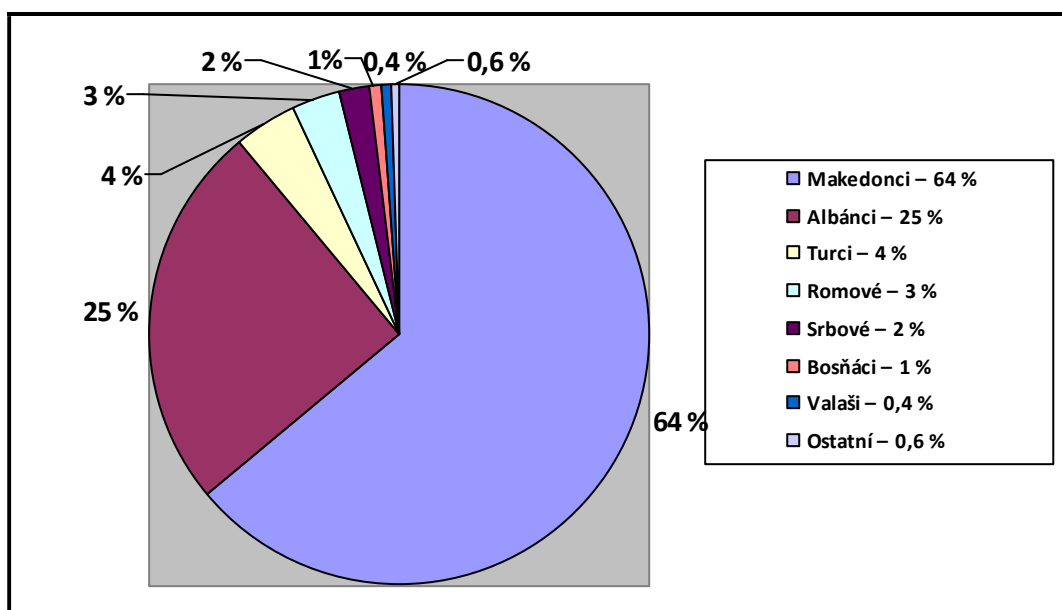
Victor Avolia, 33 let, Sarande, Tosk

6.3. Stručné dějiny Makedonie a Albánců v Makedonii

První výskyt názvu Makedonie lze nalézt v řečtině v 7. století př. n. l. Řekové takto označovali horská území na severu. Zeměpisné vymezení pojmu Makedonie se v průběhu dějin značně měnilo. Ani mezi odborníky nepanuje jasná shoda ve vymezení historického

území Makedonie. Nejprve byla Makedonie mezi Olympem, poloostrovem Chalkidiki a řekou Vardar. Během rozšíření vlivu Makedonie v antice se rozšířily i její hranice, které sahaly na západě až k Jadranu, na východě za řeku Mestu. Následovalo podmanění Makedonie římskou říší, která ji rozdělila na severní a jižní provincii. Byzantské říši připadla Makedonie po konečném rozdělení římské říše. Slovanské osídlení Makedonie je datováno mezi 6. a 7. stoletím. V době, kdy historická Makedonie spadala pod bulharský stát (9.–10. století), nebylo její území jasně definováno. V této době byli do Makedonie vysláni knížetem Borisem Michailem žáci věrozvěstů Cyrila a Metoděje – Kliment (znám jako sv. Kliment Ochridský) a Naum. Současný makedonský stát však nemá kontinuitu na předslovanský makedonský stát v historii, přestože v makedonské společnosti takové snahy existují (někteří mladí makedonští respondenti z Tetova tíhnou k nacionalismu, který leckdy přechází v nesnášenlivost vůči Albáncům). Ve 14. století, kdy Osmané během svých výbojů na západ ovládli postupně celou oblast, byl souhrnný název Rumelie. Znovuobjevený název Makedonie pochází z doby řeckého a bulharského národního obrození. Během balkánských válek byla Makedonie v roce 1913 rozdělena mezi Řecko, Srbsko, Bulharsko a Albánii. Po ustanovení Království Srbů, Chorvatů a Slovinců byla Makedonie součástí Srbska.

Etnické složení obyvatelstva Makedonie (2002)

Graf 1 – Etnické složení obyvatelstva Makedonie (2002)

Zdroj: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/makedonie_fyrom. Vlastní zpracování.

Během druhé světové války bylo území Makedonie anektováno Bulharskem, západní oblasti pak Itálií a následně byly tyto oblasti začleněny do Albánie. Po skončení války byla vyhlášena Lidová republika Makedonie (patřící pod Jugoslávii), později se změnila na Socialistickou republiku Makedonii. V roce 1991 Makedonie vystoupila z Jugoslávie. V roce 1999 čelila Makedonie přílivu uprchlíků z Kosova, a v roce 2000 až 2001 byla situace mezi makedonskou vládou a albánskými povstalci z Národní osvobozené armády velmi napjatá. Ozbrojený konflikt byl uklidněn až díky NATO a EU a zejména Rámcové dohodě, která zlepšila postavení albánské menšiny v Makedonii. Vztahy jsou však i nadále komplikované. Ojedinelé incidenty nejsou ničím výjimečným, posledním velkým byl útok maskovaných ozbrojenců na policejní stanici na severu země ve městě Kumanovo, při kterém zemřelo 22 lidí. Incident se stal v květnu roku 2015.

Albánci se do Makedonie dostali zejména během migrační vlny zvané dukagjinská.³⁰ Albánce najdeme především v pohraničním pásu s Albánií v severozápadní části země. Prvotním impulzem pro migraci albánských kmenů do nížin mezi 11. a 12. stoletím bylo nejspíše vyčerpání horských zdrojů obživy. Větší migrační vlna byla pravděpodobně až během 13. století. „Ze 14. století pochází též řada dalších záznamů potvrzujících existenci albánských obyvatel v Makedonii. V listině srbského panovníka Štěpána Uroše II. z roku 1330, po vystavení kláštera sv. Jiří (Georgi) u Skopje, jsou Albánci zmíněni jako návštěvníci tehdejších trhů. V jiné listině z let 1334–1335 se objevuje záznam o obci nazvané Arbanas ležící severně od Prilepu. Listina Štěpána Dušana zakazuje kolem roku 1343 Albáncům a Arumunům v jedné části západní Makedonie používat pastviny. Přítomnost albánského obyvatelstva v západní Makedonii dokládají též dokumenty Osmanské říše z 15. století.“³¹

6.3.1. Zvyky a tradice

Většina zvyků v Makedonii souvisí s náboženskými svátky³². Zatímco Albánci jsou ve velké většině muslimové, Makedonci jsou pravoslavní. Proto je dodržování tradic u Makedonců a Albánců velmi odlišné, v některých případech až neporovnatelné. Každá

---

³⁰ Tak tuto migrační vlnu nazval srbský antropogeograf Jovan Cvijić.

³¹ ROSŮLEK, Přemysl. *Albánci a Makedonská republika (1991-2014)*, s. 85

³² Více o náboženství v Makedonii v kapitole 6.5.2 *Náboženská situace v Makedonii*.

národnost drží svátky v jiné dny a tyto dny mají různé průběhy. Jeden z nejdůležitějších státních svátků připadá na 1. května a jde o Svátek práce.

„Prvního května na oslavu vystavujeme všechny možné vlajky – makedonskou, albánskou, jugoslávskou i tureckou, v tento den slaví všechny národnosti své bytí.“

Afrim Beqiri, 55 let, Gostivar, Albánc

Folklór obou skupin je ale z velké části propojený. Jednak je to tím, že obě skupiny žily po staletí vedle sebe, jednak také podobností celého balkánského regionu. Například rozdíly ve stravování Albánců i Makedonců jsou marginální. Nejtypičtějším makedonským jídlem je Tavče gravče – pokrm, který se připravuje z fazolí, které se povaří a zapékají spolu s dalšími ingrediencemi. Albánci za své národní jídlo považují Tavë kosi – tedy pečené jehněčí nebo skopové maso podávané s rýží a jogurtem. Obě tato jídla se servírují v zapékací míse. Jídlo, které obě skupiny spojuje (a nejen Albánci a Makedonce, ale i další okolní národy) je burek (nebo také byrek) – jedná se o tenké nekvašené těsto z vody, mouky a oleje, které se plní nejrůznějšími náplněmi (brambor, sýr, špenát). Hotový burek se prodává na ulicích, podává se často s jogurtem. Často jde o jídla přejatá z řecké či turecké kultury.

Rozdíly v makedonském a albánském folklóru můžeme nalézt v hudbě. Používají se jinak rychlé písně a také jiné nástroje. Také různé druhy tanců k různým příležitostem se vyjadřují odlišně. Nejen s kulturou, ale také s náboženstvím souvisí odlišné oblékání. V dnešní době se většina lidí obléká podle současných trendů a rozdíly mezi Albánci a Makedonci nejsou hned patrné. Pokud ale budeme porovnávat typické kroje, najdeme nejednu odlišnost.

Respondentka Blagorodna Josifoska – Oděh se věnuje typickým makedonským i albánským krojům. Popsala, jak má vypadat správná nevěsta. Svatební zvyky v Makedonii jsou podle ní u obou etnických skupin stejné, odlišnosti najdeme například při náboženských obřadech. Jak makedonská, tak albánská nevěsta musí ukázat svou pokoru před tchýní a když přijde do domu svého muže, musí se tchýni (a dalšímu příbuzenstvu) hodinu nepřetržitě klanět. Některé tradice vyžadují opakování tohoto procesu dokonce po

více dní. Dále tehdy nalévá čistou vodu na ruce nevěsty, ta si v ní umyje ruce. S konví pak nevěsta chodí pro vodu, konev by měla nosit na hlavě. Nevěsta je podřízena tchýni.

Další rozdíl, který lze snadno porovnat, je existence krevní msty. V Makedonii mezi Makedonci krevní msta a Kanun (lidový zákoník) neplatí. Mezi Albánci je ale krevní msta stále rozšířena. Většina respondentů se shoduje v tom, že msta je pouze mezi Albánci žijícími v Albánii či v Kosovu. Někteří jedinci ale tvrdí, že je platná pro všechny Albánce všude na světě. V Albánii respondenti často odpovídali, že je krevní msta pouze v zaostalých částech albánských hor na severu země.

„Všude, kde žijí Albánci, je krevní msta platná.“

Shama, 30 let, Ohrid, Albánc

6.4. Politika

6.4.1. Politika v Albánii

Po letech izolace a tvrdého režimu Envera Hodži se po jeho smrti v roce 1985 k moci dostává Ramiz Alia. Na přelomu 80. a 90. let se vlivem dominového efektu ve východním bloku otřásá vůdčí pozice ASP³³ v Albánii a Ramiz Alia má dvě možnosti, buď krvavě potlačit jakékoliv protesty, nebo kývnout na jisté reformy v podání ASP. Alia volí cestu ústupků, které však nejsou dostatečné. Situace nabírá obrátek a v roce 1991 po vlně násilností nemá daleko k občanské válce. Na dvacet tisíc albánských migrantů, kteří vidí v odchodu ze země jedinou možnost, dosáhnou břehů Itálie. V dubnu roku 1992 můžeme hovořit o ukončení komunistické kapitoly dějin Albánie, když po korektních volbách abdikoval Ramiz Alia a do prezidentského úřadu nastoupil Sali Berisha, který byl vůdčí osobností Demokratické strany Albánie, která s jasnou převahou vyhrála volby. Albánie se stává parlamentární republikou.

I když jsou Albánci velmi tolerantní, co se týče náboženského vyznání či rozdělení na Tosky a Gegy, politika je to, co je dle rozhovorů a postřehů výzkumníka rozděluje. Dle polostrukturovaných rozhovorů se k demokratické straně řadí většinou Gegové, Toskové

---

³³ Albánská strana práce.

se přiklání spíše k socialistům³⁴. Lidé z centrální části Albánie nejsou jasně rozdělení. Další rozdělení politických preferencí, které je možné sledovat, je na městské a venkovské obyvatelstvo, kdy městská populace volí spíše demokratickou stranu, venkovské obyvatelstvo naopak socialistickou stranu. Pokud se k moci dostanou socialisté, je zde velká šance, že demokrat přijde o práci (jedná se i o nižší pracovní pozice, jako je např. uklízečka). V době, kdy se konají volby, se do Albánie nedoporučuje cestovat, bývá zde napjatá atmosféra, která je mnohdy doprovázena nepokoji.

„Komunisté už zde nemají žádnou moc.“

Ylsono Ylli, 24 let, Tirana, centrální část Albánie

V roce 2009 zažádala Albánie o status kandidátské země EU, v roce 2014 byl status kandidátské země schválen EU. Mnoho Albánců doufá, že vstup do EU by jim mohl pomoci v rozvoji jejich země, Albánie se i dnes řadí mezi nejvíce zaostalé země Evropy. Konkrétní datum přijetí Albánie do EU však není jasné.

Velkou roli zde hraje také koncept tzv. Velké Albánie. Jde o iredentistickou teorii, která má za cíl připojit okolní území obývané albánskou menšinou. Jde buď o území v okolí Albánie, kam Albánci přechali před chudobou komunismu ve 20. století, nebo ve kterých albánské obyvatelstvo žilo již dlouhá staletí (severozápad Makedonie). Zahrnuje celé Kosovo, jižní část Černé Hory, část Srbska a Makedonie a také severozápad Řecka. Jedná se o nacionalistickou ideu, kterou mnoho lidí považuje za historicky překonanou, ale naleznou se i lidé, kteří v ní věří dodnes.

S ideou Velké Albánie přišli albánští nacionalisté v době albánského národního obrození na konci 19. století. Tehdy po Osmanské říši požadovali autonomii pro území obývané Albánci. Roku 1912 vyhlásil ve Vloře celoalbánský kongres nezávislost Albánie, kterou však žádná mocnost neuznala. Fakticky Velká Albánie existovala pouze za druhé světové války během okupace Itálií. Téma Velké Albánie je však stále aktuální, což lze soudit například podle kontroverzních výroků jistých politických představitelů Albánie, kdy sousední země bouřlivě reagují při sebemenším náznaku územních nároků z minulosti. Například při stoletém výročí vzniku Albánie, kdy albánský předseda vlády Sali Berisha

---

³⁴ Socialistická strana se jasně distancovala od komunismu a profiluje se jako sociálnědemokratická.

prohlásil, že před sto lety nezávislost získaly všechny albánské země od Prevezy po Prešovo. Kvůli tomuto výroku řecký ministr zahraničí zrušil plánovanou návštěvu Albánie. Město Preveza se nachází na řeckém území a vedou se o něj mnohaleté spory. Řecko prohlásilo, že takové výroky nepomáhají v upevňování dobrých vztahů mezi státy. Albánská strana přispěchala na vysvětlenou s tím, že premiér měl na mysli pouze historický kontext a není to spojeno s územními nároky vůči sousedním zemím.

6.4.2. Politické aktivity makedonských Albánců

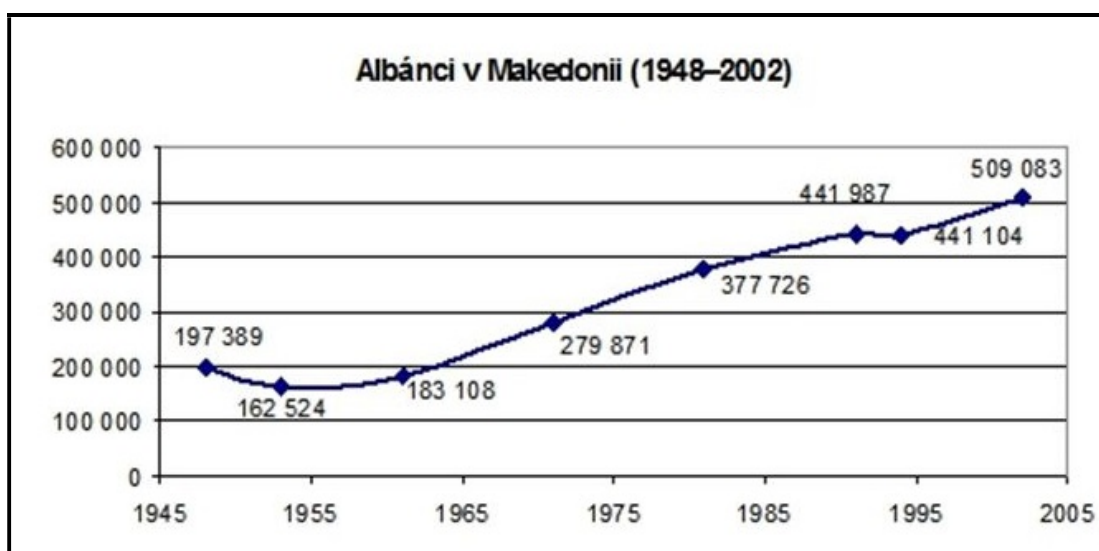
Politická situace v Makedonii se, vzhledem k její poloze v centrální části Balkánského poloostrova, vždy silně odvíjela od situace v okolních státech. Po zostření napětí v sousedním Kosovu vypukl v roce 1998 konflikt mezi Kosovskou osvobozenou armádou (UÇK – později prohlášena za teroristickou organizaci) a jugoslávskými ozbrojenými silami. Zejména v době, kdy Makedonie čelila velkému náporu uprchlíků z Kosova (zhruba dvě stě tisíc lidí) a kvůli strachu z celkového kolapsu, došlo k uzavření makedonských hranic. V roce 1999 vznikla Národně osvobozená armáda (taktéž UÇK), která trvala na změnách v přístupu k albánské menšině v Makedonii, zejména na komplexním rozšíření práv Albánců v Makedonii. V preambuli Ústavy Republiky Makedonie byl totiž zvýrazněn princip národního státu, což byla jedna z věcí, kterou Albánci odmítali jako otevřené nadřazování Makedonců. Samotní Makedonci se obávali o zachování územní celistvosti zejména severozápadních oblastí země. Po otevřeném konfliktu mezi ozbrojenci z UÇK a makedonskou vládou se podařilo zajistit mírovou, tzv. Rámcovou dohodou³⁵ tolik potřebné změny a reformy. V Rámcové dohodě je popsáno deset bodů změn. Společnost se změnila z národní na občanskou. V oblastech, ve kterých žije více než 20 % populace jiné než makedonské, jsou dva oficiální jazyky, tzn. i jazyk příslušné menšiny. Došlo k zrovnoprávnění náboženství, menšiny dostaly právo vyvěsit své symboly a vlajky. Dochází ke zvýšení počtu Albánců zaměstnaných u policie, armády nebo třeba státní správy.

Z bývalého vůdce albánských rebelů z UÇK, Ali Ahmetiho se stal politik a vůdce Unie pro demokratickou integraci. Ve volbách v roce 2002 získala Unie pro

---

³⁵ Smlouva je známá také jako Ohrid agreement (Ohridská dohoda).

demokratickou integraci 11,9 % hlasů a získala 16 ze 120 křesel. Volila ji většina Albánců. V současnosti tvoří třetí nejsilnější stranu v zemi. Makedonie je parlamentní demokracie, která se snaží začlenit do Evropské unie a NATO. Vstupu do těchto organizací však brání spor mezi Makedonií a Řeckem o oficiální název státu. Po rozpadu Jugoslávie (1991) a vyhlášení nezávislé Makedonie byla mezinárodně uznaná až v roce 1993, když Řecko souhlasilo s kompromisním návrhem F.Y.R.O.M.³⁶ Pod tímto názvem byla Makedonie přijata do OSN. V Makedonii se ale toto pojmenování bere jako pejorativní a nepoužívá se. Zatímco Makedonie trvá na názvu Republika Makedonie, Řecko o něm nechce ani slyšet s tím, že jde o odcizený název jejich severních oblastí³⁷. Makedonie to však kategoricky odmítá a na svém pojmenování trvá. Tyto spory se vyznačují svojí dlouhodobostí.

Graf 2 – Vývoj počtu Albánců v Makedonii

Zdroj: KOKAISL, P. *Etnické minority v Evropě*. Praha: PEF ČZU, 2014. ISBN 978-80-213-2524-1

Navzdory tomu, že kandidátský status do Evropské unie získala Makedonie už v roce 2005, k žádným velkým změnám nedošlo. V roce 2009 byla země navržena Evropskou komisí k přístupovým rozhovorům, podmíněno to bylo mj. vyřešením situace s Řeckem. V roce 2008 Makedonie zažalovala Řecko u Mezinárodního soudního dvora, který v roce 2011 potvrdil pouze jeden ze tří bodů makedonského obvinění. Situace tak dále zůstává na

³⁶ Former Yugoslav Republic of Macedonia, Česky Bývalá jugoslávská republika Makedonie.

³⁷ Egejská, neboli řecká Makedonie se dále dělí na Střední Makedonii, Východní Makedonii a Thrákkii a Západní Makedonii.

mrtvém bodě. V roce 2012 byla Makedonie dokonce počtvrté za sebou v Hodnotící zprávě EK navržena pro přístupové rozhovory, ale otázka názvu není stále vyřešena. Vleký spor nemá ani v budoucnu výhled na zlepšení, jelikož obě strany nehodlají ustoupit ze svých požadavků. V Makedonii existuje také několik stran etnických Albánců, například DUI³⁸ a DPA³⁹, které se však v poslední dekádě často mění a transformují a zpravidla nedosahují tak výrazných volebních zisků jako hlavní politické strany VMRO-DPMNE a SDSM.⁴⁰

Téměř všichni respondenti spatřovali největší problém Makedonie v politice, nikoliv v etnických nebo náboženských problémech. Podle demografických ukazatelů by se měl v roce 2075 počet Albánců a Makedonců v Makedonii vyrovnat, otázkou tedy zůstává, kam vývoj etnických vztahů v zemi povede. Například Shama, třicetiletá respondentka albánského původu z Ohridu si myslí, že politici chtějí integrační proces jenom na oko, protože by byli více pod kontrolou. Skutečný problém by podle ní nastal, pokud by se členskou zemí stala Albánie a Makedonie ne. *„Pokud se Albánie dostane do EU a Makedonie ne, tak se výhledově makedonští Albánci možná budou snažit připojit k Albánii.“* Nikdo z respondentů však otevřeně nepřiznal, že s myšlenkou Velké Albánie souhlasí, nebo že by jí dokonce uvítal. Pravdivost těchto výroků však není spolehlivě ověřitelná, respondenti se mohli bát svoji náklonost k myšlence otevřeně přiznat, viz kapitola 3. *Metodologie*. Albánští respondenti tedy vyjadřovali spokojenost s životem v Makedonie, avšak protože se jednalo po generace o jejich domov, cítí se být k zemi vázání.

„Nechceme se oddělit, Velká Albánie není dobrá.“

Afrim Beqiri, 55 let, Albánec, Gostivar

---

³⁸ Demokratická unie pro integraci, v roce 2008 se s ní fakticky sloučila Strana demokratické prosperity (PDP) kvůli volebnímu nezdaru.

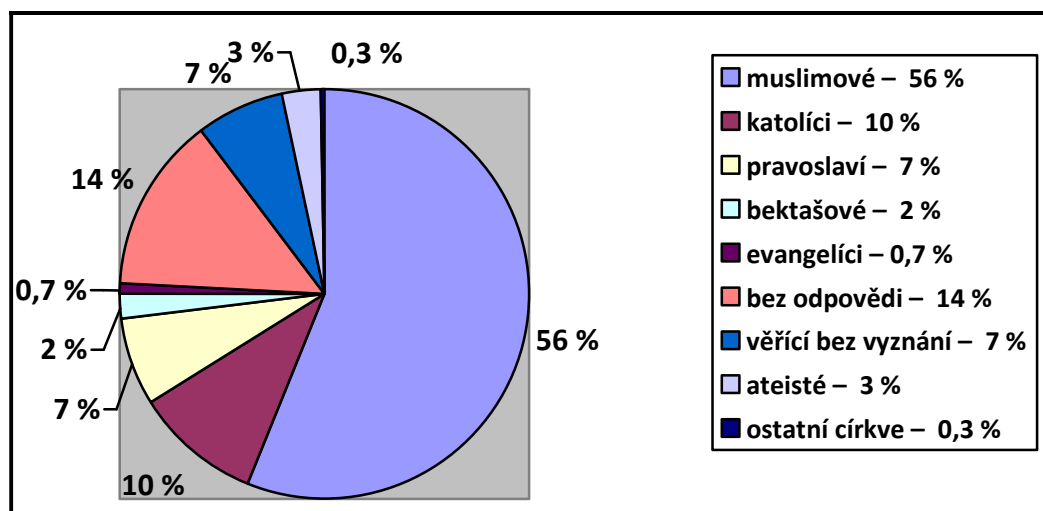
³⁹ Demokratická strana Albánců.

⁴⁰ Vnitřní makedonská revoluční organizace – Demokratická strana makedonské národní jednoty a Sociálně demokratická unie Makedonie.

6.5. Náboženství

6.5.1. Náboženská situace v Albánii

Náboženská příslušnost Albánců

Graf 3 – Náboženská příslušnost Albánců

Zdroj: Censusi i popullsisë dhe banesave 2011 (Population and housing census 2011), dostupné z http://www.instat.gov.al/media/178070/rezultatet_kryesore_t_censuset_t_popullsis_dhe_banesave_2011_n_shqip_ri.pdf, vlastní zpracování.

V Grafu 2, který ukazuje náboženskou příslušnost Albánců, jsou zvláště vyčleněni ateisté a lidé bez vyznání, protože mezi těmito skupinami existuje rozdíl. Ateisté jsou lidé, kteří nevěří v existenci boha a popírají ho, což jsou v Albánii až 3 % obyvatel. Zatímco lidé bez vyznání jsou takoví, kteří se o náboženství a víru nezajímají, boží existenci či neexistenci nepopírají. Věřící lidé bez vyznání jsou tedy lidé, kteří věří v existenci něčeho nadpozemského (síly, dobra apod.), ne však Boha. Takových najdeme v Albánii až 5 %.

Typickým specifickým albánské společnosti je to, že jsou Albánci v náboženské otázce nadměrně tolerantní, což je dáno historickým vývojem země a také častým střídáním náboženství. Svůj vliv na toleranci má jistě i ateistická minulost země. Před příchodem Turků bylo v zemi nejrozšířenější křesťanství, avšak obléhání země mělo svůj dopad i v otázce víry. Proto je zde od 15. století nejrozšířenější islám, ke kterému se hlásí dle

různých statistik okolo 55 – 70 % obyvatel a řadí se pak spíše k sunnitské větvi. Dále jsou v zemi zastoupeni katolíci a pravoslavní. Zvláštností je, že v době vlády Envera Hodži byla Albánie vyhlášena prvním ateistickým státem. Dále je také v Albánii rozšířený beктаšismus, což je liberálnější forma islámu.

„Jsem muslimka, ale víru mám po rodičích, aktivně ji nepraktikuji.“

Yljono Ylli, 24 let, Tirana, střední část Albánie

Většina Albánců se hlásí k islámu. Pokud jde o Tosky a Gegy, Gegové se řadí více ke katolické církvi a Toskové k církvi pravoslavné. Z terénního výzkumu bylo zjištěno, že lidé přejímají náboženství po svých rodičích a většina z nich se řadí spíše k pasivním věřícím. Náboženská tolerance je zde velmi patrná i při procházení městem. Vedle sebe jsou postaveny jak mešity, tak kostely. Náboženské stavby vlastní stát a velmi pečlivě se o ně většinou stará. V zemi není nařízené žádné oficiální náboženství a stát se ke všem vyznáním staví stejně. V roce 1998 zde byla Ústavou zaručena náboženská svoboda.

„Já i moje rodina jsme křesťané, ale k muslimům i k jiným náboženstvím jsme tolerantní, náboženská tolerance je po celé Albánii.“

Albert, 22 let, Skhodra, Geg

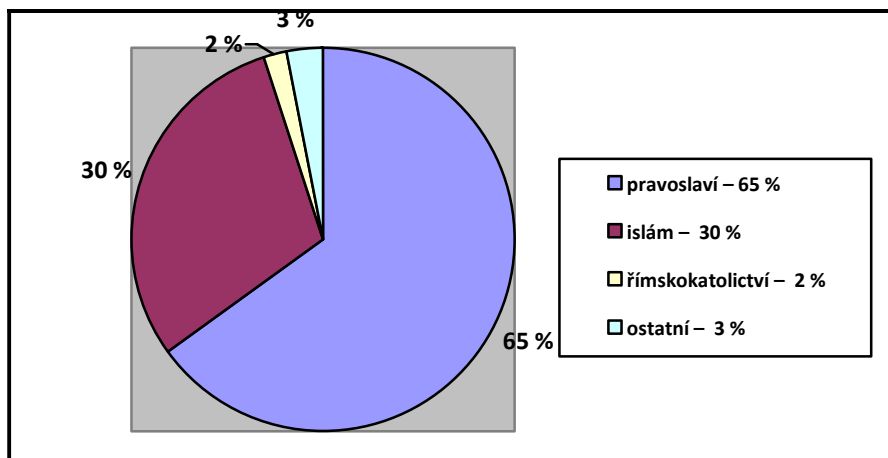
6.5.2. Náboženská situace v Makedonii

V Makedonii dochází k míšení dvou velkých náboženských směrů, které jsou značně odlišné – v nadpoloviční většině se zde vyskytuje pravoslaví, na druhém místě islám. Přibližně se dá říci, že každá z dvou nejpočetnějších národností vyznává své náboženství. Náboženství má také pro obyvatele roli identifikační. Makedonci se hlásí většinou k pravoslavnému náboženství a Albánci k islámu. Výjimkou jsou pak Torbešové, což je makedonské obyvatelstvo s muslimským vyznáním.

„Všichni Albánci, kteří žijí v Makedonii, jsou muslimové, důležité je, že všichni prozápadní.“

Luan Tresli, 32 let, Albánec, Tetovo

Náboženská příslušnost v Makedonii

Graf 4 – Náboženství v Makedonii

Zdroj: MZV ČR – Makedonie. Dostupné z:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/makedonie_fyrom/index.html, vlastní zpracování.

Mezi náboženstvími (a jejich příslušníky) není v Makedonii výrazná nesnášenlivost. Pokud se mezi skupinou Makedonců a Albánců objeví problém, není jeho důvodem náboženská příslušnost, ale spíše otázka národnostní či politická. Všichni respondenti se většinou shodují v odpovědi na otázku náboženské snášenlivosti druhé skupiny. Pokud jde o sňatky, dochází ke smíšeným sňatkům Albánců a Makedonců, tedy muslimů a pravoslavných, zřídka. Každá skupina si zachovává své tradice a svoji osobitost.

„Některé albánské náboženské svátky jsou makedonskými státními svátky, my Makedonci je hodně tolerujeme. Albánci mají velká práva.“

Vančo, 31 let, Makedonec, Ohrid

„Stejně jako přeje Makedonec Makedonci k Vánocům či k jinému svátku štěstí, tak přeje i Albánci k jeho svátkům.“

Edi, 33 let, Makedonec, Skopje

Pro Makedonce je velmi důležitý svátek Sv. Cyrila a Metoděje, den slovanských věrozvěstů, který se slaví 24. května jako státní svátek. Cyril a Metoděj jsou pro celý národ velmi důležitými historickými osobnostmi, protože pochází právě z Makedonie. Soluň,

odkud Cyrila a Metoděje poslal byzantský císař Michael III. na misijní cestu (mj. na Velkou Moravu) šířit víru, byla součástí historického území Makedonie.

„To vás ve škole neučili, že Soluň vždy byla a bude makedonská? Jen nám jí teď Řekové ukradli.“

Ivan Saveski, 20 let, Makedonec, Tetovo

Pro Makedonce je tento svátek důležitý nejen kvůli vymezování vůči Řekům, ale také vůči Albáncům, kteří tak známé osobnosti ve své historii nemají. V Makedonii je identifikační role náboženského vyznání nezpochybnitelná.

6.6. Jazyk

6.6.1. Jazykové varianty v Albánii

„V Albánii existují dva hlavní dialekty: severoalbánské kmeny, souhrnně označované jako Gegové, hovoří stejným dialektem jako v Kosovu, Černé Hoře a západní Makedonii, zatímco jihoalbánské kmeny, Toskové, užívají dialekt jako Albánci žijící v jižní Makedonii a na severozápadě Řecka.“⁴¹

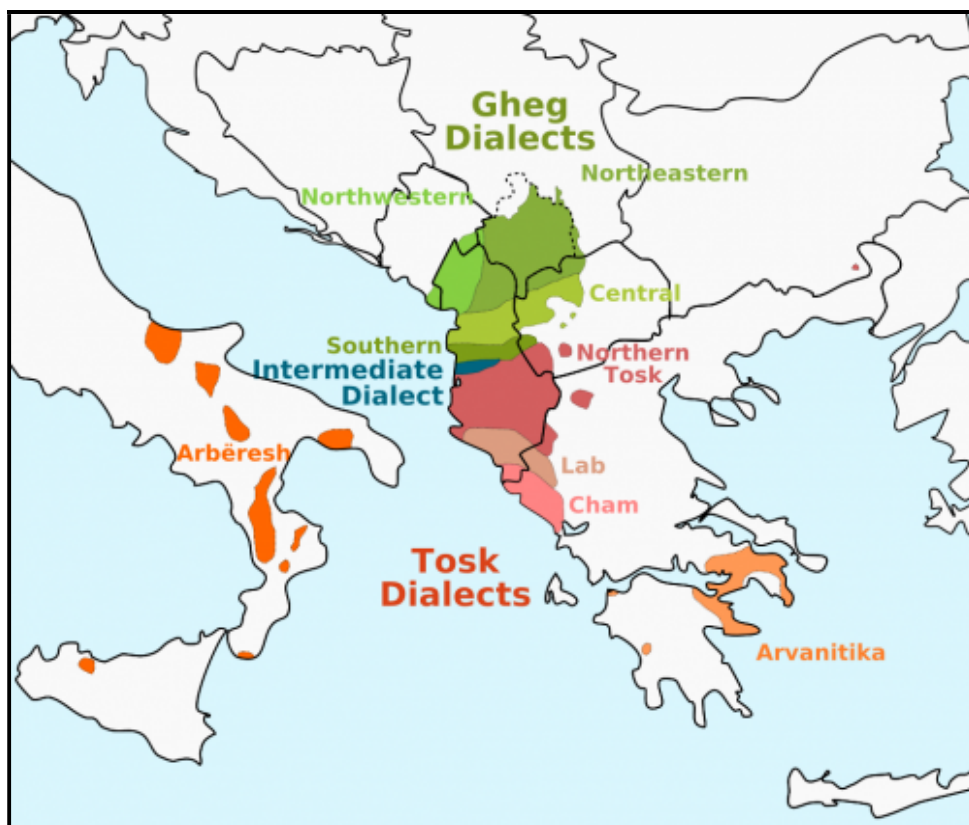
V Albánii je úředním jazykem albánština, která se píše latinkou. Albánština je jazykovým izolátem⁴². Albánsky se hovoří v Albánii, Kosovu a v oblastech, kde se vyskytují albánské komunity (Makedonie, Černá Hora, Řecko...). Pokud Albánci hovoří cizím jazykem, pak je to hlavně italština, anglicky se cizinci dorozumí zejména s mladými lidmi ve městech. Albánština patří do skupiny indoevropských jazyků, v historickém vývoji na ni měla značný vliv turečtina (Albánie pod nadvládou Osmanské říše), ze které pochází množství slov. Během éry diktátora Envera Hodži byl oficiálním jazykem v roce 1972 prohlášen dialekt Tosk, protože Enver Hodža byl Tosk.

Albánština má dva základní dialekty, gegský a toskský. Hranici mezi oběma dialekty tvoří řeka Shkumbin. Na sever od této řeky se hovoří gegským dialektem a na jih od ní toskským.

---

⁴¹ ROSŮLEK, Přemysl. *Albánci a Makedonská republika (1991–2014)*, s. 102

⁴² Jedná se o samostatnou jazykovou větev.

Obrázek 4 – Jazykové rozdělení Albánie a blízkých území.

Odstíny zelené – dialekt Geg, modře – dialekt střední části Albánie (Tirana, Drač, Elbasan), odstíny červené – dialekt Tosk. Zdroj: http://en.wikipedia.org/wiki/Tosks#/media/File:Albanian_dialects.svg.

Původně katoličtí Gegové nikdy nebyli plně poturečtění. Původně pravoslavní Toskové více podleli turecké kontrole a mnozí konvertovali k islámu. Italské, řecké a bulharské enklávy hovoří variantami toskského dialektu. Kosovo vzhledem ke své zeměpisné poloze spadá do areálu gegského dialektu. Kosovská varianta má samozřejmě svá specifika, a to především v lexiku.

„Rozdíly mezi Tosky a Gegy vidím pouze v jazyce.“

Dona 22 let, Albánka, Skhodra

Norma albánštiny se zakládá na obou dialektech, převažuje však toskský. Zajímavostí je, že po roce 1908, když se pracovalo na standardizaci albánštiny, byl za základ vzat gegský dialekt. Oba dialekty a jejich regionální varianty nejsou vždy plně vzájemně srozumitelné. Po konci komunistické éry se dialekt Geg opět revitalizuje. Rozdíly mezi oběma dialekty nacházíme jak ve fonetice, tak v morfologii a lexiku. Ve

fonetické oblasti je rozdílný především inventář samohlásek. Toskické (dále jen T) *ě* před nazálou se v gegském dialektu (dále jen G) realizuje jako *â*, T počáteční *va* se realizuje jako *vo*, koncové T *r* se realizuje jako *n* (rotacismus). Rozdílně se také uplatňují diftongy *ue/ua*.

Příklady:

T – nëntë, G – nând (devět)

T – vatër, G – votrë (krb)

T – emër, G – emën (jméno)

6.6.2. Jazyk a školství v Makedonii

Úředním jazykem v Makedonii je makedonština. Pokud v určité oblasti žije více než 20 % dané menšiny, může menšina používat svůj jazyk také jako úřední. Tyto výsady pro menšiny plynou z Ohridské rámcové dohody z roku 2001. Makedonština je ale od jazyka Albánců velmi odlišná. Největším rozdílem je především jiné písmo. Makedonština se píše azbukou, zatímco albánština používá latinku. Další jazyky, které v Makedonii lze nalézt, jsou srbochorvatština, na jihu země také řečtina, která se zapisuje dalším písmem – řeckým. Všichni respondenti se shodují v tom, že pokud spolu Makedonec a Albánc mluví, mluví spolu makedonsky. Je to především z důvodu znalosti makedonštiny, kterou se učí Albánci ve škole. Ve starší generaci lze najít množství Makedonců, kteří albánštinu ovládají, mladší generace ale moc vůli k tomu se ji učit nemá.

„Jsem jediná z naší party, kdo albánsky umí, musela jsem se jejich abecedu naučit, protože chodím do albánské školy. Kamarádi chodí do makedonských škol a albánštině nerozumí.“

Alexandra Noveska, 20 let, Makedonka, Tetovo

„Stále méně lidí se učí druhému jazyku, v budoucnu si lidé v této zemi nebudou vůbec rozumět.“

Edi, 33 let, Makedonec, Skopje

čeština	albánština	makedonština (transliterace)
Dobrý den	Mirëdita	добар ден (dobar den)
Nashledanou	Mirupafshim	збогум (zbogum)
Děkuji	Faleminderit	благодарам (blagodaram)
Ano	Po	Да (da)
Ne	Jo	Не (ne)

Tabulka 3 – Porovnání albánštiny a makedonštiny

Vlastní zpracování

Makedonština patří do jihoslovanské jazykové skupiny, proto je češtině mnohem lépe srozumitelná než albánština. Albánština je jedním ze tří jazykových izolátů v rámci indoevropské skupiny. Makedonci často používají výrazy ze srbochorvatštiny v důsledku společného soužití v bývalé Jugoslávii. Jak bylo zjištěno a všemi respondenty potvrzeno, Albánci v Makedonii se nedělí na Tosky a Gegy (jak je tomu v Albánii). Někteří tvrdí, že mezi nimi nejde o nic jiného než o odlišný dialekt. Albánština v Makedonii je všude stejná.

„Albánština je tady všude stejná, jediné místo, kde se odlišuje dialekt Tosk a Geg je město Struga.“

Gëzim Osmani, 24 let, Albánec, Tetovo

Se znalostí jazyka souvisí školství. K základnímu vzdělávání v Makedonii dochází na oddělených školách, kde se děti (makedonské a albánské) učí v jazyce své národnosti. Tento systém je společný všem stupňům vzdělání. Albánci se ve školách věnují dějinám Makedonie, Makedonci naopak o Albáncích ve školách znalosti nezískávají. I tento způsob získávání vzdělání může být jedním z důvodů případných antipatií. Děti spolu nepřicházejí do tak častého kontaktu, nemusí spolu vzájemně trávit čas a spolupracovat.

„U nás v Tetovu je albánská univerzita, makedonští studenti jsou zde menšinou. Na druhou stranu ve Skopji je univerzita, kde studují skoro sami Makedonci.“

Alexandra Noveska, 20 let, Makedonka, Tetovo

„V Makedonii jsou mezi národnostmi velké nerovnosti, je to především z důvodu nižšího vzdělání Albánců. Poslední dva roky se ale situace zlepšuje, střední škola je povinná stejně tak pro Makedonce i pro Albánce.“

Lucia, 35 let, Češka provdaná za makedonského Albánce, Skopje – Saraj

Další příčinou problémů a častého vymezování se vůči sobě navzájem mohou být také doklady. Na rozdíl od České republiky, kde národnost v úředních dokladech není uváděna, v Makedonii mají lidé svoji národnostní příslušnost zapsanou v občanském průkazu. Jedna z respondentek říká, že když přišla do makedonské porodnice a nebyla Makedonka, choval se k ní personál velmi špatně.

„Vypadalo to, že budu rodit na chodníku. Tady velmi záleží na vaší národnosti.“

Lucia, 35 let, Češka provdaná za makedonského Albánce, Skopje – Saraj

7. Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo odpovědět na dvě hlavní výzkumné otázky. První zněla: „*Existuje rozdělení Albánců na Tosky a Gegy nebo jde o konstrukt, který v životě dnešních Albánců nehraje roli?*“ Z odpovědí respondentů bylo zjištěno, že dělení na Tosky a Gegy převládá především u starší generace, mladí lidé se cítí být spíše Albánci. Na Tosky a Gegy se tedy společnost v Albánii rozlišuje, ale pouze do určité míry, není to hlavní kritérium pro chování Albánců. Mezi Tosky a Gegy nepanují žádné větší rozbroje, jak na náboženské, tak na etnické úrovni. V otázce náboženství naopak v zemi převládá velká svoboda a nekonfliktnost. Dle výsledků výzkumu se tedy jedná spíše o etnický konstrukt, kdy je příslušnost k subetniku Tosků či Gegů přeceňována. Postupně dochází ke smazávání rozdílů mezi Tosky a Gegy, odlišnosti zmíněné v práci pak respondenti nastínili většinou až po důkladném zamyšlení, nikoliv hned po položené otázce. Snižování významu příslušnosti k Toskům nebo Gegům je způsobeno zejména nastupující mladou generací, která vyrůstala v demokratickém uspořádání.

Co se týče druhé otázky, totiž: „*Má albánská komunita v Makedonii secesistické tendence?*“, panovala mezi respondenty vcelku shoda. Z odpovědí makedonských Albánců vyšlo najevo, že v dnešní době a současné situaci se od Makedonie odtrhnout nechtějí. Často zde jsou již několikátou generací, a Makedonii považují za svůj domov. Cítí se být makedonskými Albánci a z jejich výpovědí vesměs vyplývá, že mají zájem na trvalém mírovém soužití s ostatními obyvateli Makedonie. Problémy mohou nastat, pokud se jako menšina cítí Albánci diskriminováni. Mnoho z nich se domnívá, že občasné excesy jistých ozbrojených skupin⁴³ mají na svědomí skupiny ze zahraničí s cílem rozdmýchat etnické nepokoje a rozvrátit Makedonii. Během výzkumu se častokrát stalo, že Makedonci byli až zaskočeni názory Albánců, které jim výzkumníci tlumočili. Makedonci nečekali, že Albánci často odmítají odtržení oblastí osídlených veskrze etnickými Albánci, a že toto téma shledávají irelevantním. Na druhé straně mezi mnoha Makedonci panuje strach o zachování územní celistvosti, nabízí se paralela s kosovskou otázkou. Společným

---

⁴³ Napadení policejní stanice v severomakedonském Kumanovu (květen 2015), při kterém zahynulo celkem 22 lidí.

jmenovatelem drtivé většiny problémů nebylo pro oslovené respondenty (jak Albánce, tak Makedonce) etnické napětí, nýbrž politická situace. Nejedná se pouze o vnitřní politickou situaci, ale i o situaci zejména v sousedních zemích (jmenovitě vleklé problémy s Řeckem ohledně oficiálního názvu Makedonie) a zemích balkánského regionu. Naopak důkazem dobrého soužití bylo, když vedle sebe pracovali Makedonci a Albánci a neskrývali vzájemné sympatie a přátelství. Také, pokud jde o náboženské otázky, jsou oba tábory velmi tolerantní. Přes veškeré výše zmíněné sympatie však nedochází ke smíšeným sňatkům, protože odlišné náboženství představuje příliš velký problém. Etnické problémy by mohly nastat, pokud by Albánie vstoupila do EU dříve než Makedonie. Logickým vyústěním situace by pak byla snaha makedonských Albánců přidružit se k Albánii a čerpat výhody plynoucí z členství v evropském společenství.

Dílčích podotázek práce bylo několik. „*V čem tkví rozdíly mezi Tosky a Gegy?*“ Navzdory tomu, že dělení na Tosky a Gegy není horkým tématem Albánie, dá se stále nalézt množství větších či menších rozdílů, které obě subetnika odlišují. Hlavní přetrvávající rozdíly jsou následující. Na severu převládá dialekt Geg, na jihu dialekt Tosk, který je od roku 1972 oficiální albánštinou. Rozdíly v jazyce byly také nejčastějším společným jmenovatelem vyjádření respondentů, pokud byli dotazováni na rozdíly mezi Tosky a Gegy. Původně katoličtí Gegové nebyli nikdy zcela poturečtění, naopak na původně pravoslavných Toscích, kteří podlehli turecké kontrole, se vliv turečtiny podepsal mnohem více. Rozdíly mezi oběma dialekty jsou jak ve fonetice, tak v morfologii a lexiku. Dalším rozdílem je náboženství. Gegové jsou spíše katolíci, Toskové spíše muslimové. Na severu Albánie v chudých horských oblastech je krevní msta u Gegů nadále aktuální, jak nám bylo potvrzeno ze strany respondentů, zejména těch ze severu. V neposlední řadě jsou rozdíly i v politických preferencích. Gegové bývají často v očích Albánců těmi, kteří volí demokratickou stranu, Toskové pak volí spíše socialistickou stranu. Může to být způsobeno tím, že Enver Hodža byl Tosk a mnoho komunistických funkcionářů bylo toského původu. Gegové byli dle svých slov během minulého režimu více perzekuováni. Sever Albánie bývá obecně vnímán jako chudší, jih pak jako bohatší. Toskové těžší více z turistického ruchu zejména díky přímořským letoviskům, jako je například Vlora. Gegové měli v horách těžší životní podmínky a obživa byla náročnější.

„*Jaký je pohled Tosků na Gegy a naopak.*“ Jak Toskové, tak Gegové nebo lidé ze střední části Albánie, vidí přirozeně lépe sami sebe, než ostatní. Gegové říkají o Toscích, že jsou více úlisní, neupřímní a nedá se jim moc věřit. Toskové říkají o obyvatelích severních částí země, že jsou neotesaní, méně chytří a méně kulturně vyspělí. Toskové taky Gegům stále vyčítají krevní mstu. Podle lidí ze střední části Albánie jsou Toskové více otevření a jejich rodiny jsou menší než rodiny Gegů. Někteří respondenti nepřikládali příslušnosti k Toskům nebo Gegům žádný význam (zejména mladší generace), naopak u některých starších jedinců se vyskytnul i názor, že by neprovdali svou dceru za příslušníka opačného subetnika.

„*Můžeme se i v současnosti setkat u Albánců s krevní mstou?*“ Podle zjištěných informací je krevní msta fenomén, který se v jistých oblastech zachoval do dnešních dnů. Nejčastěji byly jmenovány chudé vesnice v horách na severu Albánie. Někteří Albánci zastávali poněkud radikální názor, že krevní msta je univerzální a platí pro všechny Albánce všude na světě. Krevní msta byl jeden z důvodů, proč někdy Toskové považovali Gegy za divoké či zpátečnické. V Makedonii většina respondentů krevní mstu odmítala s tvrzením, že jde o záležitost Albánců v Albánii či Kosovu.

„*Rozlišují se makedonští Albánci na Tosky a Gegy?*“ V této podotázce panovala mezi respondenty značná shoda, totiž že makedonští Albánci jsou zkrátka Albánci a již se dále na Tosky nebo Gegy nedělí. Jde pouze o záležitost Albánie. Z jazykového hlediska Albánci v Makedonii patří mezi severoalbánské kmeny, které hovoří dialektem Geg.

„*Existuje v Makedonii napětí mezi menšinou Albánců a většinou Makedonců?*“ Zejména mezi mladými se mohou vyskytovat xenofobní, až nesnášenlivé názory a snahy vymezit se vůči druhému etniku. Možným perzekucím ze strany úřadů jistě nahrává i fakt, že v Makedonii se do občanských průkazů zapisuje národnost. Výrazné zlepšení situace a stabilita jistě souvisí s přijutím Ohridské dohody, která přiznala albánské menšině značná práva. Čas od času se však objeví jisté incidenty, jejichž motivaci, zejména *cui bono* (lat. *v čí prospěch*) je velmi těžké odhalit. Názory respondentů na nedávný útok v Kumanovu (květen 2015), při kterém zahynulo 22 lidí, se různí, ale velmi často se ozývaly názory, že šlo o předem naplánovaný útok z Kosova s cílem destabilizace země.

Jde však pouze o dohady. O budoucnosti vývoje Makedonie a složitých etnických vztahů v ní může rozhodnout mnoho faktorů. Otázka oficiálního názvu země a problematické vztahy s Řeckem, posun v přístupových rozhovorech do EU, demografický vývoj v zemi a stále početnější albánská „menšina“ nebo případně lokální krvavý etnický incident, který rozpoutá vlnu nepokojů.

8. Použité zdroje

8.1. Literatura

- GELLNER, Ernest André. *Národy a nacionalismus*. 2. vyd. Praha: J. Hříbal, 1993. Poznání (Hříbal). ISBN 80-901381-1-x.
- GURR, T. R. (1994): Peoples against States: *Ethnopolitical Conflict and the Changing World System*. *International Studies Quarterly*, VOL 38, No. 3
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, 49 - 55. ISBN 80-7367-040-2
- HRADEČNÝ, Pavel, Ladislav HLADKÝ, Virgijil MONARI, František ŠÍSTEK a Pavla HRADEČNÁ. *Dějiny Albánie*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-939-3.
- KOKAISL, P. *Etnické minority v Evropě*. Praha: PEF ČZU, 2014. ISBN 978-80-213-2524-1.
- ROSŮLEK, Přemysl. *Albánci a Makedonská republika (1991–2014)*, Praha: Libri ISBN: 978-80-7277-526-2 © 2015, Praha
- ROSŮLEK, Přemysl. *Makedonie* ISBN: 978-80-7277-342-8 © 2008, Praha. Cit. 2015-08-16
- RYCHLÍK, Jan. KOUBA, Miroslav. *Dějiny Makedonie*, Praha: Libri, ISBN: 80-7106-642-7 © 2003, Praha. Cit. 2015-08-16
- SUROVČÁK, Martin. *Základy albanistiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6590-1.

8.2. Internetové zdroje

- ČTK. *Jeho pyramidová hra zničila statisíce Albánců. Zatkli ho*. [online]. Empresa media, a.s. Praha, 25. 9. 2008, [cit. 2015-01-15]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/jeho-pyramidova-hra-znicila-statisice-albancu-zatkli-ho_82281.html

- GRAMELOVÁ, Lucie. Albánština: (úvod do jazyka, dialekty, stručná gramatika) [online]. : 8 [cit. 2015-05-08]. Dostupné z: <http://www.jazykovy-koutek.cz/wp-content/%C3%9Avod-do-alb%C3%A1n%C5%A1tiny.pdf>
- GUMBEL, Andrew. *Tribal tension splits Albania in two*. [online]. *Independent*. 6 March, 1997, ISSN 09519467. London, [cit. 2015-03-14]. Získáno přes databázi: <http://search.proquest.com.infozdroje.czu.cz/?accountid=26997>.
- HIRT, Tomáš. *Přehled základních tezí modernistického pojetí nacionalismu*. [online] *AntropoWeb*. 2007, (2–3) ISSN 1801-8793. Plzeň: Katedra Antropologických a historických věd při FF, ZČU v Plzni, [cit. 2016-02-20] Dostupné z: <http://www.antropoweb.cz/cs/prehled-zakladnich-tezi-modernistickeho-pojet>.
- MARKOV, Ivaylo. *Migration, remittances and socio-cultural dynamics: the case of Albanians from the Republic of Macedonia*. [online] *Journal of southeast European and Black Sea studies*. 2001, ISSN: 14683857 London, Frank Cass, cit. [2015-10-25]. Dostupné z databáze: <http://www.ebsco.com/>.
- MOOSMÜLLER, S., GRANSER, T. *The spread of Standard Albanian: An illustration based on an analysis of vowels*. [online] *Language Variation and Change*, Volume 18, Issue 02, (121-140). July 2006, ISSN: 09543945. Cambridge University Press [cit. 2015-03-14]. Získáno přes databázi: <http://www.scopus.com/>.
- NEUVEDEN, autor. Explorable.com (Apr 24, 2009). *Snowball Sampling*. [online]. Retrieved Mar 11, 2016. [cit. 2015-03-14]. Dostupné z: <http://explorable.com/snowball-sampling.html>
- NEUVEDEN, autor. *Population statistics: historical demography*. [cit. 17. 3. 2015] Dostupné z: <http://www.populstat.info>
- TOLČINSKÝ, A *Toskové, nebo Gegové? Pořad: Názory a argumenty?* [online], *Stanice: ČRo 6 (archivováno)*. 24. ledna 2011. Pořad: Názory a argumenty (archivováno) [cit. 2015-03-14]. Dostupné z http://www.rozhlas.cz/cro6/komentare/_zprava/alexander-tolcinsky-toskove-nebo-gegove--841637
- TOLČINSKÝ, A. *Velká Albánie do roku 2013?* [online], *Stanice: ČRo 6*. 4. listopadu 2010, Pořad: Názory a argumenty (archivováno) [cit. 2015-03-14].

Dostupné z http://www.rozhlas.cz/cro6/komentare/_zprava/alexander-tolcinsky-velka-albanie-do-roku-2013--806635

de RAPPER, Gilles. *Do Ghegs and Tosks exists? The north/south division in Albania and its interpretations*. [online] *Espace, populations, sociétés* 2004, ISSN 0755-7809. Lille: Université des sciences et techniques de Lille, U.E.R. de géographie, [cit. 2015-03-09] Získáno přes databázi: <http://www.scopus.com/>.